

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií.

Katedra sociologie.

Daniel Otta

**Pravidelný uživatel marihuany: Společenský
problém**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Daniel Otta**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Morávek, PhD.**

Oponent práce:

Rok obhajoby: 2011

Hodnocení:

Bibliografický záznam

OTTA, Daniel. Pravidelný uživatel marihuany: Společenský problém. Praha, 2011. 54 s. Bakalářská práce Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí práce Mgr. Jan Morávek, Ph.D.

Anotace

Práce *Pravidelný uživatel marihuany: Společenský problém* se zabývá souborem amotivačních účinků pravidelného užívání konopných drog, který je znám pod názvem amotivační syndrom. Smyslem této práce je upozornit čtenáře na nebezpečí rozvinutí amotivačního syndromu v důsledku užívání konopných drog, což je vzhledem k neustále se zvyšující popularitě marihuany v České republice velice aktuální téma. V práci se nejdříve snažím zprostředkovat čtenáři některé podstatné výzkumy zabývající se vlivem užívání konopných drog na motivaci jejich uživatelů. Jelikož jsou výsledky těchto studií poněkud nejednoznačné, rozhodl jsem se pro realizaci vlastního výzkumu, abych lépe pochopil, jakým způsobem na sobě pociťují amotivační vlivy užívání marihuany její pravidelní uživatelé. Výběrový vzorek výzkumu čítal 10 respondentů, se kterými byl veden rozhovor s návodem v jedné až třech vlnách. Analýzu dat jsem provedl metodou zakotvené teorie. V závěru práce popisují, jak na sobě respondenti pociťují amotivační vlivy užívání konopných drog a jaké si vyvinuli strategie, aby se těmto vlivům mohli vyvarovat.

Annotation

The bachelor thesis "*Regular marijuana user: A social problem*" focuses on the complex of amotivational effects of regular hemp drugs consumption better known as the Amotivational syndrome. The purpose of this work is to draw attention of the reader to the risk of spreading out of the amotivational syndrome caused by using cannabis which is an actual topic because of so high popularity of marijuana in Czech Republic.

There are described some of the researches focused on the amotivational syndrome problematic in the beginning of this thesis but their conclusions are slightly ambiguous. Because of this I decided to realize my own research to understand how regular users of hemp drugs feel the amotivational effects of long term cannabis use. I interviewed 10 regular cannabis user one to three times. The data was analyzed by using the grounded theory technique. I describe how the respondents feel the amotivational effects of cannabis use on their own and which strategies do they use to avoid adverse effects of cannabis use in the end of this thesis.

Klíčová slova

Marihuana, Práce, Škola, Motivace, Drogy

Keywords

Marijuana, Work, School, Motivation, Drugs

Rozsah práce: 116939 znaků vč. mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Daniel Otta

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Janu Morávkovy, PhD. za cenné rady a ohromnou ochotu, se kterou dohlížel na vypracování tohoto textu.

Dále bych rád poděkoval rodičům za poskytnuté zázemí.

Pravidelný uživatel marihuany: společenský problém?

Daniel Otta 3. Ročník SOSA

Kontext

Pokud se v posledních několika letech projdeme po městských parcích (mám tuto zkušenost alespoň z Prahy), tak si můžeme povšimnout, že zde čas od času projdeme kolem lavičky, od které se line charakteristický, štiplavý zápach, který se v městských parcích dříve nevyskytoval. Tento zápach pochází z marihuany.

Užívání marihuany se v posledních 20 letech v České republice rozmohlo až neuvěřitelnou rychlostí, užívání marihuany se stále více normalizuje, přestává být předmětem okrajových sociálních skupin a posouvá se do středních proudů. Ze studií ESPAD (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách) můžeme zjistit, že se neustále zvyšuje procento 16ti-letých Čechů s alespoň jednorázovou zkušeností s marihuanou nebo hašišem. V roce 1995 přiznalo v této studii 22% dotázaných v České republice zkušenost s užíváním marihuany nebo hašiše. Do roku 1999 nastal strmý nárůst počtu šestnáctiletých Čechů se zkušenostmi s konopím a to na 35% dotázaných do roku 2003 přiznalo zkušenost s marihuanou již 43,6% respondentů a v roce 2007 jich bylo dokonce 45,1%. Nesmíme však zanedbat fakt, že marihuana je jedinou ilegální drogou, u které lze dle této studie pozorovat trend zvyšování prevalence užívání. U ostatních nelegálních drog naopak pozorujeme snižování procenta alespoň jednorázových uživatelů. Procento respondentů, kteří přiznali alespoň jednorázovou zkušenost s konopím, má však také regionální charakter. Např. v Ústeckém nebo Karlovarském kraji a v Praze zkušenost přiznalo více jak 50% dotázaných. Pokud jde o opakované užívání, trend zvyšování procenta opakovaných uživatelů byl přerušen mezi lety 2003 a 2007 pokles takovýchto uživatelů v ČR z 25,3% na 21,8% dotázaných. Tento údaj má však opět regionální charakter.

Další nárůst uživatelů marihuany můžeme dle mého názoru očekávat i v souvislosti se změnou legislativy platné od 1. ledna 2010. Tato změna bývá někdy nazývána dekriminací marihuany v ČR. Jasně totiž definuje množství menší než malé, jehož držení není trestným činem, nýbrž pouhým přestupkem.

Dlouhou dobu se také diskutovalo o možném nebezpečí vzniku závislosti na marihuaně. Většina vědců se však shoduje na absenci fyzické závislosti, avšak na možném rozvinutí závislosti psychické. U většiny „závislých“ uživatelů lze tuto

závislost přirovnat k závislosti na čokoládě. Byly však popsány i příklady, kde závislost na marihuaně snižovala kvalitu života své oběti a stala se tak problémovou. Například v USA dokonce existuje obdoba terapeutických skupin Anonymních alkoholiků nazvaná Marihuana anonymous. Tento spolek se zabývá uživateli, kteří mají problém s abstinencí od konopných drog. Tento spolek pokládá uživatelům 12 otázek, jejichž odpovědi mohou indikovat možný problém se závislostí na marihuaně.

- 1) Přestalo pro Vás být kouření konopí zábavou?
- 2) Užíváte někdy marihuanu sami?
- 3) Dokážete si jen těžko představit život bez marihuany?
- 4) Vytýkají Vám přátelé kouření marihuany?
- 5) Kouříte marihuanu, abyste se vyhnul/a řešení svých problémů?
- 6) Kouříte marihuanu, abyste se dokázal/a lépe vyrovnat se svými pocity?
- 7) Pomáhá Vám marihuana žít ve svém vlastním světě?
- 8) Už jste někdy porušil/a slib, že omezíte nebo přestanete užívat marihuanu?
- 9) Způsobuje Vám marihuana problémy s pamětí, koncentrací nebo motivací?
- 10) Jste nervózní a snažíte si opatřit novou marihuanu, pokud Vám začne docházet?
- 11) Točí se Váš život kolem marihuany?
- 12) Stěžovali si někdy přátelé či rodina na to, že Vaše kouření marihuany poškozuje vaše vzájemné vztahy?

Pokud jste alespoň na jednu z těchto otázek odpověděl/a ano, je možné, že máte problém s marihuanou. (zdroj: <http://www.marijuana-anonymous.org/12questions.shtml>)

Výzkumný problém

Ve své práci bych se chtěl zabývat tím, jakým způsobem marihuana ovlivňuje fungování v běžném životě pravidelného uživatele, a tedy do jaké míry je pravidelné užívání marihuany společensky nebezpečné. (pracovní činnost popřípadě studium, vztah s rodinou s přáteli, volný čas)

Metodologie

V první teoretické části pomocí kompilace relevantní literatury a výsledků studií ESPAD (Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách) seznámím čtenáře se skutečnostmi spojenými s užíváním marihuany.

V druhé praktické části chci jednak provést sekundární analýzu dat získaných z výzkumu (*Ne*)Kontrolované užívání marihuany, kterého jsem se pod vedením

Mgr. Jana Morávka Ph.D. v letním semestru roku 2010 účastnil. A také chci provést dodatečný kvalitativní výzkum metodou krátkých polostrukturovaných rozhovorů na téma vlivu marihuany na fungování v běžném životě s respondenty ve věku 18-29 let, kteří marihuanu v posledním roce užívali alespoň třikrát týdně.

Cíl a využitelnost práce

Svou prací chci získat objektivní informace o vlivu pravidelného užívání marihuany na fungování v běžném životě. Vzhledem k neexistenci dostatečného množství objektivních informací o vlivu pravidelného užívání marihuany v běžném životě, bych chtěl i svým dílem přispět ke zvýšení informovanosti o dané problematice a udělat tak další krůček k prevenci případných rizik spojených s pravidelným užíváním marihuany, kterážto dle mého názoru nabývá na důležitosti i díky změně legislativy týkající se omamných a psychotropních látek („dekriminalizací“), jejímž důsledkem může být i nárůst počtu pravidelných a potencionálně problémových uživatelů.

Předběžná literatura

Morávek, J. 2007. „Kontrolované užívání drog: co nám přináší výzkum uživatelů, kteří s drogami umějí zacházet“. Adiktologie 7 (4).

Miovský, M., Štastná, L., Řehan, V. (2004). Aktuální přehled stavu užívání konopných drog v České republice z perspektivy školních a celopopulačních studií (http://www.tigis.cz/PSYCHIAT/documents/09_15_2_miovska.pdf)

Cohen, P.D.A., Kaal, H.L. 2001. The Irrelevance of Drug Policy: Patterns and Careers of Experienced Cannabis Use in the Populations of Amsterdam, San Francisco and Bremen. Centre for Drug Research. University of Amsterdam.

Strauss, A., Corbinová, J. 1999. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert.

Hendl, J. 2005. Kvalitativní výzkum - základní metody a aplikace. Praha: Portál.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	3
1. TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY AMOTIVAČNÍHO SYNDROMU	5
1.2. JIŽ PROVEDENÉ VÝZKUMY	7
1.2.1. JAMAJKA	7
1.2.2. KOSTARIKA	8
1.2.3. ŘECKO	9
1.2.4. DALŠÍ STUDIE VLIVU UŽÍVÁNÍ MARIHUANY NA DOSPĚLÉ	10
1.2.5. VÝZKUMY VLIVU UŽÍVÁNÍ MARIHUANY NA STUDENTY	10
1.2.6. VÝZKUM PROVEDENÝ NA PRIMÁTECH	12
1.3. SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	13
2. VÝZKUMNÁ ČÁST	14
2.1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA	14
2.2. CÍLE VÝZKUMU	15
2.3. VÝBĚROVÝ SOUBOR	15
2.4. METODA SBĚRU DAT	20
2.5. PROSTŘEDÍ	21
2.6. TECHNIKY ANALÝZY	21
2.7. ETICKÉ ASPEKTY	22
2.8. VÝZKUMNÍK	22
3. ANALYTICKÁ ČÁST	22
3.1. KONOPNÉ DROGY A STUDIJNÍ VÝSLEDKY	22
3.2. KONOPNÉ DROGY A PRACOVNÍ ČINNOST	28
3.3. KONOPNÉ DROGY A FYZICKÉ VYČERPÁNÍ	33
3.4. KONOPNÉ DROGY A DEPRESIVNÍ STAVY	37
3.5. KONOPNÉ DROGY A PROKRASTINACE	41
ZÁVĚR	46

OMEZENÍ.....	49
SUMMARY.....	51
POUŽITÁ LITERATURA.....	52

Úvod

Tématem této práce je amotivační syndrom vyvolaný užíváním konopných drog a jeho důsledky. Marihuana si získala velkou popularitu hlavně mezi mladými lidmi po celém světě. Rizika užívání konopí jsou však mnohdy popsána velmi nejasně, což může vést k bagatelizaci těchto rizik a vytvořit tak dojem, že užívání konopných drog s sebou nepřináší žádná nebezpečí. Za jeden ze zhoubných důsledků dlouhodobého užívání konopných drog bývá považován právě amotivační syndrom. Jedná se o soubor změn osobnosti, které dělají z uživatele konopných drog apatického, frustrovaného jedince bez jakékoli motivace k produktivní činnosti. Lze tedy předpokládat, že dlouhodobý uživatel konopí může mít v důsledku rozvinutí amotivačního syndromu sníženou, či dokonce nulovou šanci uplatnit se na pracovním trhu. Pokud tedy dlouhodobé užívání konopných drog skutečně zapříčiňuje vznik amotivačního syndromu, mohlo by snadno dojít k nárůstu počtu nezaměstnatelných lidí, což se může stát závažným problémem celé společnosti.

Tato práce je rozdělena do třech hlavních kapitol. V první, teoretické, kapitole se snažím čtenáře uvést do problematiky amotivačního syndromu. Jsou zde popsány okolnosti původu samotného výrazu amotivační syndrom a je zde také vysvětleno, jak se tento syndrom může projevovat. Dále zde srovnávám již provedené výzkumy, které se zabývaly souvislostí mezi užíváním konopných drog a motivací uživatele. Zbylé dvě kapitoly jsou zasvěceny vlastnímu výzkumu, který je stěžejní částí této práce. Výzkumná otázka zněla: „Jak vnímají uživatelé konopných drog vliv konopí na svou motivaci?“ Jedná se o kvalitativní výzkum. Data jsem sbíral za použití metody rozhovoru s návodem. Data jsem dále analyzoval podle postupů metody zakotvené teorie. Ve výzkumné kapitole je jednak podrobněji popsána metodika výzkumu, ale také jsem do ní v rámci popisu výběrového souboru zařadil medailonky, pomocí nichž se čtenář může blíže seznámit s jednotlivými respondenty. V analytické kapitole pak hledám souvislosti mezi užíváním konopných drog a jednotlivými kontexty, v nichž by se amotivační syndrom mohl zhoubně projevit. V závěru se snažím čtenáři zprostředkovat zjištění výzkumu, tedy informace o tom, v jakých kontextech na sobě respondenti pocítují známky amotivačního syndromu, a jakým způsobem je možné tyto negativní důsledky užívání konopných drog zmírnit.

Toto téma jsem si vybral proto, že cítím potřebu přispět do diskuse týkající se negativních důsledků užívání konopných drog. Počet lidí, kteří mají zkušenost s tímto typem drog, se za poslední dvě desetiletí nebývale zvýšil. Jedná se hlavně o mladé lidi a lze očekávat, že popularita marihuany se nebude výrazně snižovat. Pokud jde o Českou republiku, jsou údaje o celoživotní prevalenci užívání konopných drog v populaci patnácti až šestnáctiletých studentů velmi zarážející. Podle studie ESPAD¹² mělo v roce 1995 alespoň jednorázovou zkušenost s konopnými drogami 22% dotázaných studentů středních škol. To v té době představovalo téměř dvojnásobek evropského průměru, který byl 12% populace v tomto věku. V roce 2007 mělo alespoň jednorázovou zkušenost s užitím konopných drog již 45% dotázaných studentů středních škol, což znamenalo nejvyšší celoživotní prevalenci užívání konopných drog v Evropě. Pokud jde o opakované užívání, Česká republika také zaujímá přední příčky. V roce 1995 užilo konopí opakovaně 10% dotázaných. K výraznému nárůstu došlo mezi lety 1995 a 1999, kdy opakovaně konopné drogy užilo 22% dotázaných. Další nárůst můžeme pozorovat mezi lety 1999 a 2003, kdy opakovaně konopné drogy užilo již 31% dotázaných studentů středních škol. Počet středoškolských studentů, kteří měli opakovanou zkušenost s konopím, se mírně snížil mezi lety 2003 a 2007 na 30%. Vzhledem k takto vysoké prevalenci užívání konopných drog v České republice považuji za důležité věnovat pozornost možným negativním důsledkům užívání konopných drog tak, aby jim bylo možno předcházet.

¹ The European School Study Project on Alcohol and other Drugs

² Všechna data použitá v Úvodu této práce vycházejí ze studií ESPAD, provedených mezi lety 1995-2007. [Hibbel et al. 1997; Hibbel et al. 2000, Hibbel et al. 2004; Hibbel et al. 2009]

1. Teoretická část

1.1. Úvod do problematiky amotivačního syndromu

Ohledně příčin a samotné existence tohoto syndromu však probíhá velmi nepřesvědčivá a nejednoznačná diskuse. Samotná informace o moci konopných drog negativně ovlivnit motivaci jejich uživatelů se pravděpodobně poprvé objevuje v roce 1894 ve velmi obsáhlé zprávě komise *Indian Hemp Drug Commision* [Earleywine 2002, Miovský 2008], kde je jeden z vlivů užívání konopných drog popisován takto: „uživatel je lhostejný, apatický a neproduktivní“ [IHDC s3281 in Miovský 2008]. Ohledně samotného zavedení pojmu „amotivační syndrom“ také panují značné pochybnosti. Miovský uvádí, že tento termín byl poprvé použit Davidem E. Smithem v jeho článku *The acute and chronic toxicity of marihuana* z roku 1968 [Mioviský 2008: 366]. Page však za autory tohoto termínu považuje McGlothlina a Westa, kteří tento termín poprvé použili také v roce 1968 ve svém článku *The marihuana problem: An overview* a popsali tento syndrom na základě kontaktu s uživateli marihuany v rámci klinických studií provedených v Kalifornii takto: „pomalu postupující přeměna osobnosti z na úspěch orientovaného chování do stavu relaxovaného a bezstarostného užívání si, které bylo následkem užívání velkého množství marihuany. Tyto změny zahrnují apatii, ztrátu efektivity, sníženou způsobilost nebo vůli k realizaci komplexních dlouhodobých plánů, ke snášení frustrace, k vykonávání rutinních činností nebo ke zvládnutí nových dovedností. Často dochází ke zhoršení komunikačních dovedností a to jak slovem, tak i písmem“ [McGlothlin, West 1968 in Page 1976:4-5]. Gabrhelík ve své práci *Amotivační syndrom a popis životního stylu těžkých uživatelů konopných produktů* uvádí sedm symptomů, dle kterých lze vymezit amotivační syndrom. Prvním z nich je apatie a netečnost v mentálních a fyziologických reakcích a nedostatek cílů, druhým symptomem je změna nebo pokles ambicióznosti, marnost a u studentů nízká školní docházka a špatné studijní výsledky, třetím symptomem je dle Gabrhelíka fyzické vyčerpání, čtvrtým je nestálost emocí a deprese, pátým symptomem jsou potíže s krátkodobou pamětí, duševní zmatek a dezorientace, šestým symptomem je ztráta zájmu o osobní vzhled a sedmým symptomem je pak narušení orientace v čase. [Gabrhelík 2003 in Mioviský 2008: 366]. Gabrhelík však také ve svém článku *Amotivační syndrom a konopné drogy* upozorňuje na shodné symptomy amotivačního syndromu a jiných patologických fenoménů, hlavně pak na podobnost s depresí

a prokrastinací [Gabrhelík 2004]. Příčiny těchto třech duševních problémů nejsou sice stejné, avšak mohou mít stejné projevy a důsledky. Podobnost projevů amotivačního syndromu a prokrastinace spočívá hlavně v narušené motivaci, která vede k neefektivnímu a neproduktivnímu plnění úkolů. Pro oba fenomény je také charakteristické fyzické vyčerpání a nedostatek energie k plnění svých povinností. Podobnost amotivačního syndromu a deprese spočívá hlavně v nestálosti emocí, ve ztrátě zájmu o sociální interakci a v neschopnosti plnění každodenních povinností. Detailně jsou podobnosti znázorněny v následující tabulce:

	Prokrastinace	Amotivační syndrom	Deprese
Kritéria	Perfekcionistické očekávání, neefektivní postup při plnění úkolů, výsledek neodpovídá standardu (schopnostem), odklad splnění úkolů a rozhodnutí, snížené sebevědomí s následnou evaluací teprve po splnění úkolu na poslední chvíli, nesmělost, vysoká sebekritičnost, nedostatek motivace a energie pro dosažení cílů, zhoršený výkon ve škole, problémy s vnímáním a odhadováním času	Změna nebo pokles ambicióznosti, neproduktivita, marnost nízká školní docházka, nedostatek cílů (akcent na přítomnost na úkor budoucích cílů), neplnění každodenních povinností, zhoršení výkonu ve škole, apatie a netečnost v mentálních a fyziologických reakcích, dezorientace, nestálost emocí, sociální stažení, ztráta zájmu o osobní vzhled, fyzické vyčerpání, narušení orientace v čase, problémy s krátkodobou pamětí, duševní zmátek.	Snížená schopnost radovat se, pokles zájmů, zhoršení koncentrace, ranní pessimismus a nespavost, ztráta sebevědomí a sebedůvěry, pocity viny a bezcennosti, pesimistický pohled do budoucnosti, snížená chuť k jídlu, sociální stažení, neschopnost plnit rutinní úkoly každodenního života, myšlenky na sebepoškození a sebevraždu.
Společné rysy AS a prokrastinace	<ul style="list-style-type: none"> - Neefektivní postup při plnění úkolů - Zhoršený výkon ve škole - Problémy s vnímáním a odhadováním času - Nedostatek motivace a energie pro dosažení cílů - Snížené sebevědomí 	<ul style="list-style-type: none"> - Narušená motivace - Neproduktivita - Zhoršení výkonu ve škole - Ztráta orientace v čase - Fyzické vyčerpání - Narušené sebevědomí - Neplnění každodenních povinností 	
Společné rysy AS a deprese		<ul style="list-style-type: none"> - Nestálost emocí - Ztráta zájmu o osobní vzhled - Netečnost v mentálních a fyziologických reakcích - Neproduktivita - Sociální stažení - Neplnění každodenních povinností 	<ul style="list-style-type: none"> - Narušená emoční komponenta - Snížená schopnost radovat se - Pokles zájmů - Zhoršení koncentrace - Sociální stažení - Neschopnost plnit každodenní povinnosti

Tabulka převzata z Gabrhelík: Amotivační syndrom a konopné drogy; časopis adiktologie 1\2004 [Gabrhelík 2004].

S tím, že amotivační syndrom má mnoho společných rysů s jinými problémy psychického rázu se shoduje i Earleywine. Ten také konstatuje, že amotivace způsobená konzumací konopných drog bývá popisována jako náhlá změna priorit, kdy úspěchy ztrácí na důležitosti a naopak volný čas na důležitosti nabývá. Člověk trpící tímto syndromem má jen několik málo dlouhodobých cílů a žádný plán k tomu, jak jich dosáhnout. Ztrácí schopnost se koncentrovat, je frustrovaný a ztrácí schopnost participovat na životě [Earleywine2002: 199]. Ohledně samotné existence tohoto syndromu je však Earleywine velice skeptický, samotný fenomén amotivačního syndromu dokonce přisuzuje kulturnímu pojetí motivace a efektivity jako takové. Přináší do diskuse takovou argumentaci, že většina provedených výzkumů se snažila o měření motivace, v tomto samotném je však veliký problém. Měření motivace totiž pouze odráží kulturní představu o tom, co je to motivace a jaké jsou její standardy. V případě výzkumů vlivu konopných drog na motivaci se jedná hlavně o motivaci v souladu s hodnotami západní civilizace, tedy mít dobré výsledky ve škole, tvrdě pracovat pro svého zaměstnavatele a být vytrvalý při laboratorních testech. [Earleywine2002: 198] Earleywine také upozorňuje na to, že aby mohla být marihuana označena za původce amotivačního syndromu, musí její užívání předcházet vzniklým symptomům. Tyto symptomy také nesmí pramenit z jiných příčin, jako je osobnost člověka, deprese nebo užívání jiných drog [Earleywine2008: 200].

1.2. Již provedené výzkumy

Bylo provedeno množství výzkumů zaměřených na prokázání existence amotivačního syndromu v důsledku užívání konopných drog. Obecně lze výzkumy, zabývající se vznikem amotivačního syndromu v důsledku užívání konopných drog, rozdělit do několika skupin. Jsou jimi výzkumy provedené na primátech, laboratorní výzkumy, dále pak kvantitativní i kvalitativní studie provedené na studentech a antropologické výzkumy provedené na pracujících, z nichž pravděpodobně nejpodstatnější část představují výzkumy provedené v 60. a 70. letech 20. století v zemích, kde byla dlouhodobě zaznamenána vysoká míra konzumace konopných drog.

1.2.1. Jamajka

Na Jamajce byla v roce 1975 provedena studie pod vedením Rubina a Comitase, kteří udělali průlom ve výzkumu vlivů marihuany na její uživatele tím, že zkombinovali terénní společenskovední výzkum s daty pořízenými v klinických studiích. V této studii

byli zahrnuti pouze mužští dělníci, mezi nimiž byla srovnávána skupina 30 uživatelů konopných drog s kontrolní skupinou 30 neuživatelů, navzájem si přiřazených na základě věku, socioekonomických ukazatelů a místa bydliště. Do výzkumu byli zařazeni muži ve věku 17-53 let, kteří v průměru kouřili 7 cigaret marihuany denně. V kontrolní skupině mělo z celkových 30 subjektů v minulosti zkušenost s marihuanou 12, z čehož 9 bylo posléze označeno za „příležitostné“ uživatele konopných drog. Samotné klinické testy se prováděly během 6 dní nucené abstinence v nemocničním prostředí. S prvními psychologickými testy bylo započato po prvních třech dnech abstinence, dá se tedy říct, že zkoumané subjekty nebyly pod akutním vlivem intoxikace THC. Srovnáním uživatelů a neuživatelů na základě testování jejich kognitivních funkcí nebyly prokázány žádné konzistentní signifikantní rozdíly. Na tyto výsledky však může mít vliv výběr zkoumaných subjektů. Většina z nich pracovala jako farmáři, rybáři, dělníci nebo řemeslníci. Ze studia prostředí navíc vyplynulo, že užívání marihuany je na Jamajce považováno dokonce za prostředek pro zvýšení pracovního výkonu, a to hlavně díky schopnosti ulevit od monotónnosti dělnické práce [Solowij 2006: 74-76]. Je tedy možné, že v tomto výzkumu nebyly pozorovány žádné vlivy na kognitivní funkce, či motivaci uživatelů díky mentální nenáročnosti vykonávaných úkolů, není však vyloučeno, že negativní vlivy konopných drog ve smyslu amotivace a snížených mentálních schopností se nemůže projevit u vykonávání komplexnějších a složitějších úloh.

1.2.2. Kostarika

V sedmdesátých letech byl proveden rozsáhlý výzkum těžkých uživatelů marihuany v Kostarice. Jednalo se o transdisciplinární studii uživatelů konopných drog, zahrnující biomedicínské, sociokulturní a psychologické testy, jedním ze spolupracovníků, který se zaměřoval zvláště na amotivační syndrom, byl J.B. Page, celý výzkum byl pak veden Carterem. Vliv konopí na motivaci uživatelů byl zkoumán na vzorku 82 městských mužů rozdělených do skupiny 41 uživatelů a kontrolní skupiny 41 neuživatelů, přičemž u uživatelů byl kladen velký důraz na to, aby neměli pokud možno žádné, nebo pouze minimální zkušenosti s jinými psychotropními látkami krom alkoholu, konopí a tabáku. Kontrolní páry k sobě byly přiřazeny na základě věku, rodinného stavu, míry užívání alkoholu, tabáku a socioekonomických ukazatelů. Historie zkoumaných subjektů byla mapována 2 roky a bylo pořízeno přes 15 tisíc stran transkripce rozhovorů. Uživatelé konzumovali mezi dvěma až čtyřiceti cigaretami marihuany denně, v průměru

však 11,8. Míra konzumace marihuany byla ovlivněna hlavně finančními prostředky a dostupností, za příznivých podmínek některé subjekty byly schopny vykouřit až 80 cigaret denně [Page 1976:123]. V rámci tohoto výzkumu byla vytvořena typologie uživatelů marihuany v Kostarice, uvažuje se zde o třech základních typech a to *stable smoker*, *street mover* a *pastoralist-escapist*. Byly analyzovány školní záznamy a pracovní historie jednotlivých participantů. Nebyly zde prokázány žádné známky amotivačního syndromu. Například pokud jde o účast na vyučování: „Ve skutečnosti, když jsme porovnali počet zameškaných hodin u uživatelů a neuživatelů, zjistili jsme, že neuživatelé měli více absencí nežli uživatelé“ [Page 1976: 236]. Z výzkumu také vyplývá, že nejtěžší uživatelé marihuany jsou zároveň nejstálejšími a nejspolehlivějšími pracovníky ze všech [Page 1976].

1.2.3.Řecko

Řecký tým badatelů pod vedením Stefanise v roce 1977 zkoumal vliv konopných drog na kognitivní funkce jejich uživatelů na vzorku 47 chronických uživatelů hašiše a na kontrolní skupině 40 neuživatelů. Členové těchto skupin k sobě byli přiřazeni na základě shody ve věku, pohlaví, vzdělání, místa původu, socioekonomických ukazatelů a míře konzumace alkoholu. Zkoumané subjekty byly povětšinou asijsí přistěhovalci bydlící v nízkopříjmových dělnických čtvrtích Athén. Subjekty v průměru užívaly hašiš 23 let každý den. Některé testované subjekty užíly hašiš několik hodin před testováním a většina pak předchozí den. Kontrolní skupina byla o něco málo lépe vzdělaná nežli skupina uživatelů. Výzkum probíhal formou několika metod testování kognitivních funkcí, kupříkladu WAIS a Raven's Progressive matrices Test. V celkovém IQ skóru se od sebe obě skupiny nijak nelišily, ale neuživatelé vykazovali mírně vyšší IQ skór ve verbálním vyjadřování. Uživatelé vykazovali signifikantně horší výsledky při testech vyjadřovacích schopností, verbální paměti a testech abstraktního a asociativního myšlení. Dále byly zaznamenány jemné změny v logickém uvažování. [Solowij 2006:76-78] To lze podle McGlothina a Westova popisu symptomů amotivačního syndromu považovat za jisté známky jeho výskytu. Interpretace výsledků této studie naráží na jistý problém s tím, že nebylo zcela jasné, zda byly pozorované změny ve výkonu způsobeny dlouhodobým užíváním konopných drog, či akutní intoxikací, pro kterou jsou zaznamenány rozdíly charakteristické. Autoři výzkumu se zde shodují, že jejich výzkum neprokazuje dlouhodobé zhoršení mentálních funkcí v důsledku užívání hašiše. [Solowij 2006:78]

1.2.4. Další studie vlivu užívání marihuany na dospělé

Cohen provedl v roce 1976 *The 94 day cannabis study*, která byla zaměřena na pracující muže a na jejich ochotu pracovat pod vlivem konopných drog. Earleywine ji popisuje takto: „Do výzkumu bylo zapojeno 30 mužů, kteří dle harmonogramu užívali marihuanu. Prvních 11 dní nekouřili žádnou marihuanu. Dalších 64 dní užívali marihuanu denně, následovala týdenní pauza, poté muži opět 9 dní denně užívali marihuanu a poslední 3 dny opět užívání vysadili. V době užívání marihuany průměrně zkonzumovali 5,2 cigaret marihuany denně. Byli placeni za dva typy úkolů. Jedním úkolem bylo sčítání velkých čísel na kalkulačce, druhým bylo odpovídání na učebnicové otázky, za každý správně splněný úkol bylo subjektu vyplaceno 0,10\$. Tito muži prováděli statisticky velmi podobné celkové množství úkolů, správně provedených úkolů, chybně provedených úkolů i stejný čas provádění úkolů po celou dobu výzkumu“ [Earleywine 2002: 201]. V tomto výzkumu tedy nebyl potvrzen negativní vliv užívání marihuany na motivaci uživatelů.

V jedné z dalších studií, kterou Earleywine popisuje: „bylo najato 6 pracovníků, jejichž úkolem bylo 70 dní stavět židle. Za vyrobení jedné židle dostali 2\$, avšak dvakrát stávkovali a dosáhli zvýšení mezd. Měli časové úseky bez konopí a časové úseky, ve kterých si mohli zakoupit libovolné množství konopí. Výzkumníci požadovali, aby konzumovali minimálně dva jointy obsahující alespoň 17mg THC denně po dobu 28 dní. Obecně se dá říci, že tito muži vyrobili méně židlí a pracovali méně hodin, pokud po nich byla vyžadována konzumace marihuany, na druhou stranu byly zaznamenány stejné projevy i po zvýšení jejich mezd“ [Earleywine 2002: 200]. Je tedy otázka, zda snížené pracovní nasazení bylo způsobeno užíváním konopím, resp. akutní intoxikací nebo dokonce tím, že cílem pracovníků být vydělat určitou sumu, kterou považovali za dostačující a nebyli ochotni více pracovat.

1.2.5. Výzkumy vlivu užívání marihuany na studenty

Výše uvedené výzkumy zaměřené na motivaci dospělých dlouhodobých uživatelů, nedospěly k jasným výsledkům, které by potvrdzovaly výskyt amotivačního syndromu u dospělých uživatelů konopných drog. Je však také velmi důležité diskutovat a zkoumat vliv užívání konopných drog na motivaci mladistvých a mladých dospělých, jelikož demotivace v tomto období života, tedy v období budování sociálního kapitálu a

přípravy na pozdější ekonomickou aktivitu, má mnohem větší potenciál způsobit fatální škody ve formě snížené schopnosti uspět na trhu práce v pozdějším věku. Na motivaci u dospívajících bývá často nahlíženo v kontextu studijních výsledků, resp. známek, školní docházky, resp. absencí, a počtu ukončených let školní docházky, resp. dokončených úrovní vzdělání.

V tomto ohledu byla velmi zajímavá studie provedena v australském spolkovém státě Victoria během 90. let 20. století kolektivem výzkumníků Linskeyho, Coffeyové, Degenhardtové, Carlina a Pattona. Jednalo se o longitudinální studii zaměřenou na studenty středních škol. Do výzkumu bylo zařazeno cca. 1600 studentů obou pohlaví, mezi nimiž byli jak uživatelé, tak neuživatelé. Tito respondenti byli sledováni mezi lety 1992, kdy střední věk výběrové skupiny byl 14,9, a rokem 1995 v šesti vlnách. Respondenti v půlročních intervalech vyplňovali dotazníky, ve kterých byla zaznamenána data o konzumaci konopných drog, alkoholu a tabáku a po třech letech byla provedena dodatečná vlna dotazníků. Dle vzorce užívání konopných drog v každé vlně sběru dat byli respondenti zařazeni do jedné z 6 skupin³. Záměr samotného výzkumu bylo zkoumat vztah mezi pravidelným, každotýdenním užíváním konopných drog a předčasným ukončením školní docházky.⁴ Tento vztah byl jednoznačně zaznamenán, i po zvážení možných intervenujících podmínek. Výsledky slovy autorů: „Pravidelné užívání konopí v nízkém věku (15 let) mělo vztah k častějšímu předčasnému ukončení školní docházky, dokonce i po započítání řady faktorů, které by tento vztah mohly vysvětlit, jako rodinné poměry, duševní zdraví a užívání jiných látek“ [Linskey, et al. 2003: 691]. Autoři však také uvádí, že se zvyšujícím se věkem participantů se riziko předčasného ukončení školní docházky snižuje. Upozorňují také na určitou spojitost mezi kouřením konopí a změnou životního stylu uživatelů, které s sebou přináší předčasné přijetí dospělých rolí, což samo o sobě může také souviset s předčasným ukončením vzdělávacího procesu [Linskey, et al. 2003].

K výsledkům poněkud odlišného charakteru dospěla Miranneho studie z poloviny 70. let 20. století. Jednalo se o dotazníkovou studii provedenou na vysokoškolských studentech. Pravděpodobně z důvodu zamezení represí vůči respondentům nebylo v první publikaci článku, pojednávající o této studii, blíže specifikováno na jaké univerzitě ani v jakém městě byla tato data sebrána, univerzita je popsána pouze jako

³ 1: nikdy, 2: v posledních 6 měsících neužil, 3: párkrát, 4: měsíčně, 5: týdně, 6: denně

⁴ Ve státě Victoria se za počátek středoškolského vzdělání považuje 7 ročník, školní docházky, tento typ vzdělání je zakončen ve 12. Ročníku, povinná školní docházka je v tomto státě do dovršení 15-ti let věku

jedna z největších univerzit na jihozápadě Spojených států amerických. Jde zároveň o největší metropolitní univerzitu v daném státě. Data byla sebrána od 766 respondentů ve věku 18-23, z nichž 63% bylo ženského pohlaví, a 86% celkového vzorku byli bílí Američané. Výzkum shromažďoval data o spotřebě konopných drog, kterážto byla ve výsledné analýze rozdělena na škále od nikdy, až po denně, a to do čtyř kategorií. Výzkum také zjišťoval plánování a aspirace na stupeň dosaženého vzdělání, aspirace na typ zaměstnání a orientaci studentů na úspěch. Ambice k dosažení vzdělání byly také posuzovány podle dosavadního studijního prospěchu. Mimo jiné studie také zjišťovala náboženské založení respondentů, vzdělání rodičů a vztahy s nimi [Miranne 1979]. Po analýze těchto dat dospěl autor k výsledku, že není žádná signifikantní souvislost mezi užíváním marihuany a orientací na úspěch nebo samotným výkonem [Miranne 1979:194]. „Když byl analyzován vztah mezi frekvencí užívání marihuany a byly provedeny kontroly vlivu dalších relevantních proměnných, bylo zjištěno, že ani jeden z šesti indikátorů úspěchu..., nemá vztah k užívání marihuany.“ [Miranne 1979: 197]

1.2.6. Výzkum provedený na primátech

Zde se jedná hlavně o výzkumy provedené kolektivem badatelů Slikker, Paule, Ali, Scallet, a Baylei na začátku 90. let 20. století na primátech Makak Rhesus. Výzkum spočíval ve vystavení primátů konopnému kouři po dobu jednoho roku a následném testování jejich výkonu. Výzkum byl proveden na 62 náhodně vybraných opicích, které byly rozděleny do tří základních skupin. První z nich byla po dobu celého roku nucena inhalovat každý den kouř z marihuany odpovídající cca 4-5 cigaretám marihuany pro člověka, druhá skupina stejné množství kouře inhalovala pouze o víkendech a třetí, kontrolní, skupina inhalovala pouze placebo. Ve všech těchto skupinách byly dále vybrány opice, které testovací úlohy po dobu celého výzkumu nacvičovaly a na ty, které úkoly nenacvičovaly. Po jednom roce byl zaznamenán výskyt určitých symptomů charakteristických pro amotivační syndrom. Opice měly za úkol provádět úkoly běžné v jiných výzkumech kognitivních schopností opic. Prvním z úkolů bylo mačkání různobarevných tlačítek, jako reakce na předložení různobarevných podnětů, za jehož správné splnění byly opice odměněny banánovou pochoutkou. Obě skupiny opic užívající marihuanu se nijak nelišily od neužívajících opic v procentuelní správnosti odpovědí. Opice užívající marihuanu denně však splnily celkově nepatrně menší množství úkolů, nežli opice užívající marihuanu pouze o víkendech nebo opice

neužívající marihuanu vůbec, tyto skupiny se nijak nelišily. Druhý úkol byl složitější a propracovanější. Spočíval sice také v mačkání barevných tlačítek po předložení barevného podnětu, vydání banánové pochoutky však bylo podmíněno neustále se zvyšujícím počtem zmáčknutí tlačítka. První pochoutka byla vydána za tři zmáčknutí, druhá za šest zmáčknutí, třetí za devět zmáčknutí atd. Všechny tři skupiny opic byly během roku rozděleny na dvě poloviny, z nichž jedna tento úkol po celý rok cvičila a druhá ne. Po roce trvání experimentu tento úkol opice, které cvičily a užívaly marihuanu, nesplnily stejně dobře jako opice, které obdržely placebo, a také cvičily. To se týká jako opic, které užívaly marihuanu jak denně, tak pouze o víkendu. Opice, které tuto úlohu necvičily, měly však stejné výsledky bez ohledu na to, zda marihuanu užívaly, či nikoli. Po třech měsících abstinence se pak výsledky testů srovnaly u všech skupin opic na stejnou úroveň. Veškeré pozorované efekty byly tedy vratné a neprojevíly se žádné dlouhodobé změny v chování testovaných opic. Je tedy rozporuplné, zda tyto výsledky popisují vznik amotivačního syndromu nebo spíše vliv intoxikace marihuanou na schopnost naučit se novým dovednostem. Výzkumníci nezaznamenali změny v hygieně, náladě nebo jiné symptomy spojované s amotivačním syndromem [Earleywine 2002: 202, Solowij 1998: 45]. Slicker i Solowijová připouští, že jedním z problémů této, i jiných výzkumů prováděných na zvířatech tkví v tom, že zkoumané subjekty jsou vystaveny vlivu drogy po relativně krátký časový interval, kupříkladu po jeden rok či po ještě kratší dobu. Otázka, zda by vystavení opic vlivům konopných drog po delší časový interval či větším dávkám drogy nezpůsobila větší nebo dlouhodobé změny v chování zůstává stále nezodpovězena. [Solowij 1998: 45]

1.3. Shrnutí teoretické části

Ze shromážděné literatury vyplývá, že vědecká obec si je v otázce amotivačního syndromu značně nejistá. Pokud se jedná o dospělé jedince, pak je k dispozici jen velice málo dat, které by potvrzovaly teorii amotivačního syndromu. Žádná ze zaznamenaných studií dospělých, ať už se jedná o longitudinální studie z Kostariky, Jamajky, Řecka, či laboratorně provedené studie s jistotou nepotvrzuje rozvinutí amotivačního syndromu na zkoumaných subjektech, a pokud zde byly zaznamenány nějaké náznaky výskytu symptomů charakteristických pro amotivační syndrom, lze je většinou velmi snadno interpretovat spíše, jako vliv sociálního prostředí a podmínek na jedince, nežli za přímý důsledek užívání konopných drog. Což může vést mnohé odborníky k naprostému odmítnutí teorie amotivačního syndromu, a k tvrzení jako např.: „marihuana nemá

žádný specifický účinek, který by způsoboval ztrátu ambicí a životního elánu“ [Zimmerová, Morgan 2003:69]. Podobný, velmi neprokazatelný vliv konopí, byl zaznamenán u studentů vysokých škol. Někteří vědci se domnívají, že vysokoškolští studenti užívající marihuanu dosahují stejných výsledků jako neuživatelé [Zimmerová, Morgan 2003:69], k čemuž ostatně dospívá i Mirannova studie. Miranno však také upozorňuje, že výsledky jeho studie odpovídají vzorku vysokoškolských studentů. Zmiňuje, že užívání marihuany by mohlo způsobit více problémů dospívajícím, kteří nejsou studenty vysoké školy [Miranno 1979: 197]. Což částečně koresponduje i s výsledky Lynskeyho studie, která prokázala spojitost mezi pravidelným užíváním konopných drog a předčasným ukončením vzdělání. Zdá se tedy, že pravidelné užívání konopných drog má negativní, nebo alespoň mnohem výraznější vliv na mladistvé, než na dospělé. I zde je však značně nejisté, zda se skutečně jedná o amotivační syndrom, tak jak je popisován, či o určitou schopnost marihuany ovlivnit proces učení se novým věcem. Podobně, jak tomu bylo při Slikkerově pokusu na opicích, kde deficity ve výkonu byly zaznamenány u těch opic, které užívaly konopí a během toho se učily (trénovaly) úkoly na nichž měly být v budoucnu testovány. U opic, které se dané úlohy neučily, žádné signifikantní rozdíly zaznamenány nebyly. K podobnému vysvětlení spojitosti mezi chronickým užíváním marihuany a zhoršenými studijními výsledky docházejí i jiní autoři: „Pokud se užívání konopí stane chronické, pak v jeho důsledku opakovaně zhoršená schopnost učit se může zhoršit výkon na střední a později i na vysoké škole, a tím zapříčinit studentovo opuštění školy“ [Hall, Solowij, Lemon 1994: 7.12].

2. Výzkumná část

2.1. Výzkumná otázka

Jak vnímají uživatelé konopných drog vliv konopí na svou motivaci?

To, jak respondenti vnímají vliv užívání konopných drog na svou motivaci, jsem zkoumal v pěti kontextech, které vyplynuly z analýzy odborné literatury a průběhu rozhovorů. Tyto kontexty jsou: vliv konopí na pracovní činnost; vliv konopí na studijní výsledky; vliv konopí na pocit fyzického vyčerpání; spojitost mezi užíváním konopí a depresivními stavy; spojitost mezi užíváním konopných drog a prokrastinací.

2.2. Cíle výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a jakým způsobem se u respondentů rozvinuly příznaky amotivačního syndromu a pokud ano, jakým způsobem se respondenti s příznaky tohoto syndromu vypořádávají.

2.3. Výběrový soubor

Výběr respondentů probíhal ve dvou vlnách. První vlna výběru respondentů proběhla v roce 2010 v rámci výzkumu (Ne)kontrolované užívání marihuany, který byl náplní předmětu *Praktika z kvalitativního výzkumu (JSB033)* pod vedením Mgr. Jana Morávka, PhD. a jehož jsem se, jako jeden ze studentů, také zúčastnil. Každý ze studentů zde měl za úkol obstarat jednoho vhodného respondenta pro výzkum. Prvním kritériem pro zařazení do tohoto výzkumu byl věk respondenta v rozmezí 18-29 let a druhým pak pravidelné užívání některé z konopných drog alespoň jednou týdně po dobu jednoho roku před prvním rozhovorem. Tímto způsobem bylo původně do výzkumu zařazeno 16 respondentů, kteří splňovali daná kritéria, a byl s nimi proveden první rozhovor. Druhého rozhovoru se již účastnilo pouze 13 respondentů, jelikož dva z nich byli v době výzkumu časově vytíženi a jednoho se nepodařilo kontaktovat. Jeden rok po provedení těchto dvou rozhovorů jsem provedl třetí vlnu rozhovorů. Zde však nastal problém s kontaktováním respondentů, což se mi v šesti případech nepodařilo a ve dvou případech se mi sice podařilo respondenty kontaktovat, avšak vzhledem k jejich časové vytíženosti nebylo provedení rozhovoru možné. Do výzkumu bylo tedy zařazeno osm respondentů z původního výběrového souboru. Pro zajištění většího objemu dat výzkumu jsem původní vzorek doplnil o dva nové respondenty, které jsem vybral na základě stejných kritérií, která byla vyžadována při první vlně výběru respondentů. Do výzkumu bylo tedy nakonec zahrnuto deset respondentů ve věkovém rozmezí 20-25 let (v době konání třetí vlny rozhovorů). Někteří respondenti z původního vzorku během období mezi jednotlivými rozhovory změnili frekvenci užívání konopných drog. Jedna z respondentek dokonce zcela přestala konopí užívat. Ponechal jsem jí však ve výběrovém vzorku, kvůli její cenné schopnosti retrospektivně popsat vliv konopí na její motivaci.

Proto, aby si čtenář mohl udělat lepší představu o výběrovém vzorku, jsem se rozhodl poskytnout charakteristiku jednotlivých respondentů.

RAS1 je respondent mužského pohlaví. V době provedení třetího rozhovoru mu bylo 25 let. V současnosti studuje na vysoké škole jeden z magisterských programů ekonomického zaměření. Tvrdí, že jeho studium nikdy nepoznamenaly jakékoli závažnější komplikace. Vedle studia navíc pracuje na poloviční úvazek. V době třetího rozhovoru právě nastupoval do nového zaměstnání, jelikož jeho dřívější, dlouhodobý zaměstnavatel se dostal do finančních potíží a byl nucen s respondentem rozvázat pracovní poměr. S marihuanou přišel poprvé do kontaktu na víceletém gymnáziu, kdy v sextě (věk cca 16) začal marihuanu užívat příležitostně. Poté odcestoval na rok do USA, kde od marihuany zcela abstinovat. Po návratu do ČR však začal marihuanu užívat téměř denně. Frekvence užívání se snížila s přechodem na vysokou školu a s nástupem do zaměstnání, později ovšem začal kouřit marihuanu opět častěji. V době prvního rozhovoru kouřil marihuanu cca. třikrát týdně, v době třetího rozhovoru kouřil marihuanu opět téměř denně, což přisuzuje návratu svého dobrého přítele ze zahraničí. Tento respondent přibližně jednou týdně konzumuje ve větší míře alkohol, který však nerad kombinuje s marihuanou. Má také zkušenosti s jinými nelegálními drogami – LSD, halucinogenní houby, kokain. Zkušenost se všemi jinými drogami, než konopnými, však zůstala ve fázi experimentu.

RAS2 je respondent ženského pohlaví. V době provedení třetího rozhovoru bylo respondentce 24 let. Tato respondentka pracuje na plný úvazek, jako specialistka v péči o těžce nemocné seniory. Dříve studovala gymnázium, které úspěšně zakončila maturitní zkouškou. Toto vzdělání si dále rozšiřovala absolvováním speciálních zdravotnických kurzů a kurzů péče o dlouhodobě nemocné. S marihuanou přišla do kontaktu přibližně v 15 letech (první ročník gymnázia). V tuto dobu však kouřila velmi sporadicky, v druhém ročníku gymnázia však začala pravidelně užívat pervitin a stala se na něm závislá. Ten přestala užívat ve třetím ročníku, tehdy také začala pravidelně a velmi silně užívat marihuanu. Má zkušenosti i s jinými nelegálními drogami, avšak u žádné z nich nevyústilo jejich užívání v závislost. V době prvního rozhovoru užívala marihuanu denně a to téměř neustále, v množství dva až tři gramy vysoce potentního konopí. Konopí také velmi často kombinovala s alkoholem, který také alespoň jednou týdně excesivně užívala. V období mezi druhým a třetím rozhovorem však přestala zcela užívat konopné drogy, a také omezila konzumaci alkoholu, a to hlavně v množství požívaných dávek.

RAS3 je respondent mužského pohlaví. V době provedení třetího rozhovoru mu bylo 23 let. RAS3 je student vysoké školy, který právě dokončuje bakalářské studium

jednoho z humanitních směrů. Zatím nemá stálé zaměstnání, avšak velmi často si přivydělává pomocí dlouhodobých i nárazových brigád. S marihuanou přišel poprvé do kontaktu v šestnácti letech. Během prvního roku od experimentu užil marihuanu pouze třikrát, avšak poté začal marihuanu užívat pravidelně cca třikrát týdně. V době prvního rozhovoru již kouřil marihuanu téměř každý den, což se nezměnilo ani během doby mezi první a třetí vlnou rozhovorů. RAS3 také jednou až dvakrát týdně ve vyšších dávkách konzumuje alkohol a má také zkušenosti s jinými nelegálními drogami, jako halucinogenní houby, LSD, MDMA, pervitin a opium. U všech těchto nelegálních látek se však jednalo spíše o experiment. Tvrdí, že krom konopí, užívá jiné nelegální drogy maximálně dvakrát do roka.

RAS4 je respondent mužského pohlaví. V době konání třetího rozhovoru mu bylo 24 let. RAS4 studuje na vysoké škole, kde v současnosti dokončuje bakalářské studium humanitního směru. RAS4 nemá stálé zaměstnání. Věnuje se však literární činnosti, píše poezii, ale i beletrii, a to hlavně sci-fi a fantasy příběhy. V nedávné době dokonce vydal svou vlastní sbírku básní v knižní podobě. S marihuanou přišel poprvé do kontaktu v patnácti letech. Poté následovalo období jednoho roku, kdy marihuanu užíval sporadicky. Pravidelně začal užívat marihuanu zejména, když byl sám a věnoval se psaní sci-fi příběhů. Prostřídal více středních škol. Zprvu studoval elektrotechnicky zaměřenou střední odbornou školu, kde měl jisté problémy s učivem, jelikož, jak sám popisuje, není technicky zaměřený typ studenta. Po změně zaměření na humanitní směr tyto problémy se studiem vymizely. RAS4 alepoň jednou týdně konzumuje ve větší míře alkoholické nápoje, nevyhledává však kombinaci alkoholu s konopím. Má zkušenosti i s jinými nelegálními drogami jako halucinogenní houby, LSD, pervitin a kokain, u všech těchto látek se jednalo spíše o experimenty, které nikdy nepřerostly v častější, pravidelné užívání.

RAS5 je respondent mužského pohlaví. V době provedení třetí vlny rozhovorů mu bylo 22 let. RAS5 studuje na vysoké škole jeden z humanitních směrů. Toto studium však hodlá ukončit, jelikož jeho zájem se orientuje jiným směrem humanitního vzdělání, kam si v rok třetí vlny rozhovorů podal přihlášku a usilovně pracuje na přijetí, jak formou systematického čtení odborné literatury, tak i praxí v oboru. Ke studiu si přivydělává překlady z angličtiny. Dobrovolně, bez nároku na odměnu, také vede kurz anglického jazyka pro nemajetné invalidní jedince. S marihuanou se poprvé do kontaktu dostal ve čtrnácti letech. Poté následovalo období dvou až tří let, kdy marihuanu užíval nepravidelně. Od té doby kolísá užívání marihuany podle aktuálních povinností,

mezi cca dvakrát týdně a každodenním užíváním. Kupříkladu v době provedení druhé vlny rozhovorů užíval marihuanu každý den, avšak v době třetího rozhovoru užíval marihuanu jednou až dvakrát týdně, jelikož je velmi vytížen přípravou na přijímací zkoušky a překladatelsko/pedagogickou činností. RAS5 přibližně jednou týdně konzumuje alkohol, ne vždy však na sobě pociťuje známky opilosti. Alkohol také nekombinuje s marihuanou. RAS5 má zkušenost i s jinými nelegálními drogami. Mezi experimenty lze zařadit zkušenosti s 2C-B, MDMA, halucinogenními houbami a LSD. Má také zkušenost s pervitinem, který užíval před maturitou, cca jeden měsíc, a to každý den. Po vysazení pociťoval nepříjemné pocity a od té doby již tuto drogu neužil.

RAS6 je respondent ženského pohlaví. Jedná se o respondentku, kterou jsem doplnil původní výběrový soubor. RAS6 bylo v době provedení rozhovoru 22let. V současné době pracuje jako barmanka. V době provedení rozhovoru však také usilovala o získání lepšího zaměstnání, které více odpovídá její kvalifikaci. Studovala střední školu ekonomického zaměření, kterou úspěšně zakončila složením maturitní zkoušky. S marihuanou se poprvé do kontaktu dostala ve čtrnácti letech, a to velmi zvláštním způsobem. Prvního jointa dostala k Vánocům od své matky poté, co s ní hovořila o záměru tuto drogu vyzkoušet. Ta se rozhodla dávku marihuany opatřit, jelikož se bála možného přimíchání jiné drogy od pouličního dealera. RAS6 začala kouřit marihuanu častěji v prvním ročníku střední školy, avšak záhy od ní zcela upustila. Opětovně začala konopné drogy užívat až ve dvaceti letech. Poslední dva roky však marihuanu kouří téměř denně. Alkohol již delší dobu nekonzumuje ve vyšších dávkách, nerada na sobě totiž pociťuje opilost. Má zkušenosti i s jinými nelegálními drogami, a to s halucinogenními houbami, mefedronem (pozn. jedna z nových stimulačních drog, která byla v době provedení rozhovoru již krátce na seznamu zakázaných látek) a pervitinem. Tyto zkušenosti mají však ryze experimentální charakter. V souvislosti s marihuanou na sobě v dlouhodobém hledisku nikdy nepozorovala negativní vliv, ba naopak, v dlouhodobém horizontu jí marihuana ulevila od deprese.

RAS7 je respondent mužského pohlaví. V době provedení třetí vlny rozhovorů mu bylo 20 let. RAS7 v současnosti bez problémů studuje vysokou školu humanitního zaměření. Zajímavostí bylo, že tento respondent byl krátce před provedením třetího rozhovoru přijat na střední školu, kde se bude věnovat svému koníčku, což je umělecké obrábění kovů. Jelikož již složil maturitní zkoušku, je mu na této škole umožněn speciální studijní plán, při kterém musí absolvovat pouze praktické předměty tak, aby

mohl tento obor paralelně studovat s vysokou školou. Ke studiu si přivydělává pomocnými pracemi ve stavebnictví. Do kontaktu s marihuanou se poprvé dostal v patnácti letech a její účinky ho tak zaujaly, že jí začal rovnou pravidelně užívat. Konopné drogy od této doby užívá téměř každý den, a to velmi často i se svou matkou a nevlastním otcem. Přibližně jednou týdně pije ve větší míře alkohol, ten však většinou nekombinuje s marihuanou. Krom konopných drog má zkušenost s halucinogeny - s halucinogenními houbami a LSD. Tvrdil, že tyto drogy vyzkoušel přibližně desetkrát. Nikdy v jeho životě mu konzumace omamných látek nečinila dlouhodobé potíže.

RAS8 je respondent mužského pohlaví. Jedná se o druhého respondenta, kterým jsem doplnil původní výběrový vzorek. V době provedení rozhovoru mu bylo 22 let. V současnosti pracuje jako prodavač. V minulosti se vyučil krejčím, v této činnosti však nepokračuje. Vedle zaměstnání se dále vzdělává v jazykových dovednostech a rozšiřuje si své znalosti v oblasti výtvarného umění, jehož prodejem by se chtěl v budoucnu živit. S marihuanou přišel poprvé do kontaktu v deváté třídě základní školy, věk nebyl schopen přesně určit, avšak tato třída odpovídá věku čtrnácti až patnácti let. Zezačátku marihuanu užíval příležitostně, zlom nastal v přechodu na odborné učiliště, kde začal konopné drogy užívat opravdu velmi excesivně. (až 5 gramů za den). Toto excesivní užívání však způsobovalo respondentovi značné potíže, které se projevovaly hlavně záškoláctvím, jevil však i známky paranoického a psychotického chování. Ve druhém ročníku, po dobu půl roku, přestal zcela užívat konopné drogy. Po této pauze již konopí nikdy neužíval takto excesivně a problémy, které s konopím spojoval, zmizely. V době rozhovoru tvrdil, že sice kouří marihuanu často, ale mění se frekvenci užívání podle nálady. Tvrdil, že většinou konopí užívá třikrát týdně, ale může se stát, že kouří každý den, stejně tak, jako se mu výjimečně může stát, že týden abstinuje. Alkohol užívá nepravidelně, pokud ho však užívá, většinou ho kombinuje s marihuanou. Pokud jde o další, nelegální drogy, má jednorázovou zkušenost s LSD a jednorázovou zkušenost s halucinogenními houbami.

RAS9 je respondent ženského pohlaví. V době provedení třetí vlny rozhovorů bylo respondentce 25 let. RAS9 je studentka humanitního směru zaměřeného na masová média. V současnosti končí magisterské studium, shodou okolností několik dní před uskutečněním třetího rozhovoru, dokončila svou diplomovou práci. Krom studia se věnuje svému koníčku, tím je jízda na koni. Toto navíc spojila s výdělečnou činností a brigádně pečuje o několik koní. Krom toho se věnuje velmi intenzivní praxi, kde se podílí na tvorbě pořadů, které můžeme znát z masových médií. Těmito činnostmi je

značně vytižena, a podle jejích slov, jí nezbývá téměř žádný volný čas. S marihuanou poprvé přišla do kontaktu v šestnácti. RAS9 si přesně nepamatovala, jak se její konzumace v prvních letech vyvíjela. Tvrdila, že konopné drogy pravděpodobně užívala méně často než nyní, ale frekvenci nebyla schopna určit přesně. V současnosti marihuanu užívá většinou třikrát týdně. Krom konopí, má zkušenost s halucinogenními houbami, jiné nelegální drogy nikdy neužila. Alkohol konzumuje minimálně, resp. v minimálních dávkách. Popisuje, že k tučnému obědu si ráda dá půllitru piva, avšak opilost pociťuje přibližně jednou za půl roku.

RAS10 je respondent mužského pohlaví. V době konání třetí vlny rozhovorů mu bylo 21 let. RAS10 je student vysoké školy právního zaměření. Ke studiu si přivydělával vypomáháním na recepci hotelu, ten však v současnosti prochází rekonstrukcí. V současnosti si RAS10 přivydělává prací barmana v jednom soukromém klubu. Během roku, hlavně pak v létě, se zabývá organizací hudebních akcí, na kterých také příležitostně vystupuje, jako jeden z DJů. S marihuanou začal experimentovat již ve třinácti letech. V prvním ročníku na střední škole začal marihuanu užívat pravidelně, a to ve velké míře. Jelikož mu však permanentní intoxikace nebyla příjemná, velmi brzo svou konzumaci omezil. Konzumace tohoto respondenta také velmi záleží na ročním období. V létě údajně kouří marihuanu jednou až dvakrát za týden, a to v malých dávkách, v zimě však marihuanu konzumuje častěji, až pětkrát týdně. Tvrdí totiž, že v létě, v rámci organizace již zmíněných hudebních akcí, denně řídí automobil, za jehož volant pod vlivem marihuany zásadně neusedá. Zdá se mu také, že v letních měsících na něj má marihuana spíše unavující účinek. RAS10 má také zkušenosti s řadou jiných nelegálních drog, konkrétně s MDMA, LSD, halucinogenními houbami, ketaminem, speedem (nevedl s jakým), 2C-B a kokainem, tvrdí však, že se u všech zmíněných látek jednalo pouze o experimenty, které nevyústily v častější užívání.

2.4. Metoda sběru dat

Jako metoda sběru dat, bylo ve všech třech rozhovorech zvoleno interview s návodem [Hendl 2005]. Scénář k tomuto rozhovoru byl v případě prvních dvou rozhovorů sestaven Mgr. Janem Morávkem, PhD. na základě uvážení možných jevů, které by mohly mít vliv na kontrolované užívání marihuany. Scénář pro potřeby rozhovorů třetí vlny jsem sestavil se záměrem zachytit kontexty, kterými může být ovlivněna motivace respondentů v důsledku užívání konopných drog. Tento scénář

v průběhu výzkumu procházel jemnými změnami. Kvůli možnosti následné analýzy jsem ze všech mnou vedených rozhovorů pořídil audiozáznam.

2.5. Prostředí

Vzhledem k charakteru získávaných informací a jejich možných právních důsledků, jsem ve všech případech ponechal místo konání rozhovoru na výběru respondenta. S respondenty RAS1 a RAS9 jsem provedl rozhovor v jejich osobním automobilu. S respondenty RAS2, RAS3, RAS5 a RAS8 jsem rozhovor provedl v městských parcích. S respondentem RAS6 jsem rozhovor provedl v soukromém bytě. Zbylým respondentům RAS4, RAS7 a RAS10 přišlo bezpečné provést rozhovor v jejich oblíbených restauracích. Z hlediska tazatele jsem za nejpříhodnější prostředí shledal soukromý byt a automobil, neboť v městských parcích a restauracích do rozhovoru místy zasahovaly okolní vlivy, jako cizí lidé, zvířata a vítr, což se negativně projevilo na kvalitě zvukové nahrávky, nikoli však fatálně.

2.6. Techniky analýzy

Při výzkumu jsem postupoval metodou zakotvené teorie [Strauss, Corbinová 1999]. Na začátku byla osobní zkušenost, získaná pozorováním uživatelů konopných drog v městských parcích. Poté jsem začal hledat již provedené výzkumy, které se zabývaly vlivem konopných drog na motivaci jejich uživatelů, resp. amotivačním syndromem. Z těchto zdrojů jsem získal prvotní představu o tom, jak bývá amotivační syndrom definován a určil jsem tak okruhy svých otázek ve svém vlastním výzkumu. Z původního výzkumu *(Ne)kontrolované užívání marihuany* jsem měl k dispozici doslovné transkripce první a druhé vlny rozhovorů. Provedl jsem sekundární analýzu dat z prvních dvou vln rozhovorů, tu jsem využil hlavně pro možnost retrospektivní interpretace, ale i analytické expanze [Hendl 2005]. Po provedení třetí vlny rozhovorů jsem se rozhodl pro doslovnou transkripci osmi z deseti rozhovorů. U zbývajících dvou jsem se rozhodl pro vytvoření selektivního protokolu [Hendl 2005]. Pro samotnou analýzu jsem používal program AtlasTi. V tomto programu jsem nejdříve provedl otevřené kódování tak, že jsem transkripce rozdělil do jednotlivých segmentů, podle témat relevantních pro další analýzu. V rámci axiálního kódování jsem ve vytvořených segmentech hledal vztahy mezi užíváním konopných drog a dimenzemi jevu *Pozměněná motivace respondenta*. Poté jsem přešel k selektivnímu kódování, kde jsem

hledal specifika výše uvedených vztahů pro každého respondenta tak, abych mohl převyprávět jeho příběh uživatele marihuany.

2.7. Etické aspekty

Všem respondentům jsem sdělil, jak se získanými daty naložím. Zaručil jsem se za to, že samotná nahrávka rozhovoru bude k dispozici pouze mně. Zaručil jsem se také za to, že v přepisu nahrávky zajistím anonymitu respondenta, na což jsem vzhledem k charakteru získávaných informací kladl zvláštní důraz. Od všech respondentů, zahrnutých do tohoto výzkumu, jsem dostal svolení k pořízení zvukového záznamu a dalšího nakládání s pořízenými daty, pro účely vypracování tohoto výzkumu.

2.8. Výzkumník

Tento výzkum byl proveden pro potřeby vypracování bakalářské práce *Dlouhodobý uživatel marihuany: společenský problém*. Jedná se o první kvalitativní výzkum, jehož analýza byla v mé režii. Metody sběru a analýzy dat jsem volil na základně znalostí získaných během předmětu *Praktika z kvalitativní metodologie (JSB033)*, na základě cenných rad mého konzultanta, pana Mgr. Jana Morávka, PhD. Dále jsem čerpal z odborné literatury, konkrétně z publikací *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* od Jana Hendla a ze *Základy kvalitativního výzkumu* od Anselma Strausse a Juliet Corbinové.

3. Analytická část

3.1. Konopné drogy a studijní výsledky

V teoretické části jsem uvedl, že dlouhodobé užívání konopných drog má nejspíše mnohem větší vliv na motivaci dospívajících než dospělých, což se může projevit na jejich úspěchu ve vzdělávacím procesu a tím velice negativně ovlivnit kvalitu života v dospělosti. Ve výzkumu jsem se tedy zaměřil na to, jak se užívání konopí projevilo na studijních výsledcích dotazovaných respondentů.

Až na jednoho respondenta, popisují všichni zúčastnění nějakou formu negativního vlivu na výkony podávané během studia na střední škole. Důvody tohoto jevu se však liší od respondenta k respondentovi.

Jeden z respondentů zaznamenal na střední škole období, kdy nepodával dobré studijní výsledky. Tento jev však připisuje špatným výběrem střední školy, což se

v podstatě potvrdilo, když přestoupil na střední školu jiného zaměření a jeho známky se zlepšily. Tento respondent u sebe z dlouhodobého hlediska nepocíťoval vliv konopí na studijní výsledky, což dokládá kupříkladu výbornými známkami u maturity.

RAS4

T: dá se říct, jestli ti to(hulení) nák ovlivnilo známky?

R: No, tam šlo o to, jo, že já sem ze základky vlastně šel na elektrotechniku jo, protože (...), tak sem šel do XY na elektro, a tam jako ty vole, hnedka další pololetí sem byl klidně schopnej proletět třeba z matiky a prostě furt se to nák drželo(...), až jako mi došlo, že když prostě se snažim připojit nulovej kabel někam jako na přívod žárovky, ty vole, tak že by mě to zabilo, (...), tak sem se na to vysral a šel sem prostě dělat veřejnou správu jo, a tam vlastně jak to bylo humanitně zaměřený(...)když sem přešel na tu veřejnou správu, tak ta škola byla tak jednoduchá, že sem jí dával jako naprosto v klidu a hulil sem do toho a jako sem pak vodmatureval se samejma jedničkama jo, takže tam si myslim, že ten vliv fakt nebyl.

Respondent však popisuje, že mu konopí brání podávat dobré studijní výkony v případě akutní intoxikace, a proto přestal do školy chodit pod vlivem konopných drog.

R: Škola jo, no škola mi nebrání v tom, ale pokud jde třeba o to, tak jeden čas jsem třeba hulil i ve škole, to bylo takový, že mě třeba vyzkoušeli a já jsem ani nevěděl, kdo vynalezl telefon, ted' on to byl Bell že jo, a já jsem tam povídal bůh ví co, jako a já jsem prostě nevěděl, která bije naprosto (smích).

Další respondent vidí negativní vliv konopí na své studijní výsledky hlavně v tom, že kvůli kouření marihuany zameškával školní docházku. Problémy ve škole nastaly s příchodem na střední školu, resp. odborné učiliště, kde respondent poznal nové kamarády, se kterými začal pravidelně užívat marihuanu. Problémy zaznamenal hlavně v prvním ročníku. V tomto případě musím podotknout, že respondent v době, kdy tento jev zaznamenal, užíval konopí v abnormálně velkém množství.

RAS8

R: ... pak vlastně, když sem nastoupil, tak sem vlastně nastoupil jako na ten učňák, tak tam sem potkal vlastně lidi, který už taky pálili, takže s nima sem vlastně začal hulit

uplně nejvíc, tam vlastně pak vznikly ty problémy, co se týče třeba školy, sme třeba prostě zatahovali, byli sme třeba u týpka doma, kterej nechodil do školy, protože už vlastně neměl důvod chodit do školy, takže prostě u něj sme byli, tam sme prostě třeba zhulili, já nevim, čtyrku pětku(4-5 gramů) denně a prostě bylo to fajn, samozřejmě tě to baví, jako prostě sedět a hulit, vysmátej, řešit kraviny

Tento respondent si však uvědomil, že marihuana užívaná v takto vysokém množství je pro jeho život velikou překážkou a přestal proto v druhém ročníku, přibližně na půl roku, konopí užívat zcela. Když se ke kouření marihuany vrátil, tak ji už neužíval tímto excesivním způsobem a užíval konopí většinou až po škole. Poté, co přestal excesivně užívat konopí, přestal také chodit za školu.

RAS8

R: ... Tam (ve škole) sem teda hulil míň, protože mi to prostě nevyhovovalo, třeba ráno sem tam prostě jel (pracoval), a pak třeba prostě až po škole no. Prostě v tý škole sem to docela vomezoval tohle

Další respondent na střední škole také pociťoval negativní vliv konopí na své studijní výsledky. Tento vliv vidí jednak v tom, že kvůli užívání konopných drog zanedbával plnění domácích úkolů a také ve schopnosti zapamatovat si novou látku

RAS5

T: Aha, no hele a dalo by se nák říct, jestli se ti změnily známky, když si začal hulit?

R: No tak já sem na ty známky moc nikdy nebyl, spíš že sem to pak prostě doháněl na tom gymplu a vycházelo to, ale určitě tam jako hrálo svou roli i to hulení, že sem třeba nedělal domácí úkol a místo toho radši seděl někde s kámošema venku, tak jako v tomhle určitě, asi bych měl lepší známky, kdybych nehulil teda.

T: A myslíš si, že to jako nák ovlivňuje tvoji schopnost se učit, to hulení?

R: No určitě, když třeba jako tejden si nezhulim, tak jako víc si toho zapamatuju, no určitě jo.

Konopí překáží v učení i dalšímu respondentovi, ten ovšem uvádí, že záleží i na charakteru látky, kterou se snaží naučit. Celkově však považuje studium pod vlivem marihuany za velmi problematické.

RAS7

T: Hm. Tak stalo se ti někdy, že bys šel zhulenej na test nebo to nikdy, že máš takovou hranici...

R: Jo jasně, třeba na angličtinu, to je cajk. To sem se zhulil tolikrát. Nebo matiku, já nevím, tak jako spíš ne, jako rozhodně se mnohem víc na to soustředím, a jako vytvořím něco

prostě rozumnějšího, když zhulenej nejsem. Že to, co prostě vytvořím jako zhulenej, pak ještě vyžaduje nějakou korekci tý nějaký strážlivý myslí, že jo.

Další respondentka převážnou část doby, kdy chodila na střední školu, konopné drogy neužívala vůbec. Marihuanu kouřila pouze v prvním ročníku. Školu jako takovou nikdy neměla příliš ráda, a proto se jí ani moc nevěnovala.

RAS6

T: aha, dobře dobře, no hele, ještě k tomu odkládání povinností. Odkládala si svoje povinnosti, nebo něco co si chtěla udělat, když si byla na tý střední a nehulila si?

R: No tak, každopádně, vzheledm k tomu, že já sem školu nenáviděla a veškerý tadyty ústavy, vlastně už vod prvního stupně prostě nenávidim školu, jakoukoli školu, tak sem na to srala. Není to hulenim, je to prostě tím, že školu nemam fakt ráda a zabrala sem prostě ve čtvrtáku, abych dala maturitu, takže vlastně nebylo to určitě kvůli hulení, žejo.

Jelikož marihuanu na střední škole nekouřila, tak se u ní dlouhodobé zhoršení známek v důsledku užívání marihuany neprojevilo. Negativní vliv na studium však i během své krátké zkušenosti poznala.

RAS6

R: Já myslim, že to hulení do školy asi nepatří moc, jo, protože prostě, člověka tam, škola je povinnost, jo, není moc dobrý hulit ve škole.

T: a proč třeba?

R: No tak, dejme tomu kvůli tý paměti hlavně. Já třeba když sem zhulená, tak nedokážu třeba číst, vůbec, já nedokážu číst, já si sice přečtu tu větu, ale musim jí přečíst dvakrát, třeba protože už sem zapomněla, jako, co sem přečetla jo. Že to se mi jako občas stane, jako myslim si, že sou jiný aktivity, na to, na to se zhulit, než jako chodit do školy, nebo takhle, mě to přijde, že pak to učení je přítěž prostě

T: tě to jako pak nebaví se učit?

R: ne

T: a de ti to hůř?

R: no to určitě, vono to pak do tý hlavy prostě neleze.

Respondent RAS3 vidí negativní vliv v tom, že nechává studijní povinnosti vždy na poslední chvíli. Tímto způsobem prokrastinoval již před tím, než začal konopné drogy užívat, cítí však, že ho konopí v prokrastinaci podporuje, což se fatálně projevilo sice až na vysoké škole, avšak vzhledem k tomu, že konopí pravidelně užívá od 16, nejspíše se tento vliv projevil i na střední škole. Je však nutno říci, že důsledek tohoto jednání nevedl k ukončení studia a respondent jej nepovažuje za závažný problém.

RAS3

R: Už na nižším gymplu, když sem tu trávu nekouřil, tak sem na tu školu více méně celý rok sral a snažil sem se opravdu, až když se blížilo to čtvrtletí, no. Takže s tím odkládáním povinností sem měl problémy vždycky, no. Ale je pravda, že se to asi zhoršilo, protože když šlo fakt do tuhýho, tak sem se k tomu dokopal, a to se mi třeba na veřejce stalo, že sem se k tomu nedokopal, ani když šlo opravdu do tuhýho no

Vývoj studijních výsledků u jedné z dalších respondentek je velmi zajímavý. Od začátku střední školy nebyly její známky příliš dobré. Když začínala střední školu, marihuanu nekouřila pravidelně. Poté začala pravidelně užívat pervitin, který se kupodivu na jejích známkách projevil pozitivně. Když s pervitinem přestala, začala velmi silně užívat konopí a její známky se v některých předmětech výrazně zhoršily. I přesto, že na první pohled se může zdát, že zhoršení známek přišlo souběžně se započítím pravidelného užívání marihuany, za důvod zhoršení známek považují spíše abstinenci od drog stimulačního charakteru a návrat do „normálu“, ke kterému, ani před započítím pravidelného užívání jakýchkoli drog, nepatřila přílišná touha k dosažení skvělých studijních výsledků v předmětech, které respondentku příliš nezajímaly.

RAS2

R: Takže já sem si na perniku známky vytáhla, a pak co se týče hulení se to dostalo do takový líný normy prostě, že předměty, co mě bavily sem měla vždycky dobrý, dva jedna, a předměty, který mě prostě nebavily sem měla za 4-5.

T:(...) Dokázala si je takhle charakterizovat, jaký byly před tou epizodou s tím perníkem?

R: no byly slabý, já sem vlastně šla do prváku na gympl a měla sem z předmětů, který mě nebavily, což byly takový ty biologie, chemie, matika, to byly štýry. Ale čeština, děják a takovýhle věci, to zas bylo docela fajn, to byly dvojky, jedničky, no.

Vliv užívání konopných drog se u jednoho respondenta projevuje rovněž velmi zajímavým způsobem. Tento respondent má problémy s udržením pozornosti a také je dysgrafik. Tvrdí, že malé dávky konopí mu pomáhají udržet pozornost a lépe pochopit látku, kterou se potřebuje naučit.

RAS10

R: Během dne, když se potřebuju učit, mam, mam problémy s tím, udržet pozornost, jo. Kdežto když si aspoň decentně, jako nesmím si zakouřit moc jo, ale když si dám fakt jako hodně malinko, tak mi to, tak se víc začtu do toho textu, ktorej jako potřebuju pobrat a víc se na to jako soustředím, že prostě, nevím, nejdou mi myšlenky, jakože bych si čet odstavec a na konci odstavce nezjistím, že myslím na něco zcestnýho, na co myslet nemám, naopak, jak sem zelenej aspoň trochu, tak se do toho začtu a jakoby víc to jako prožívám. Kolikrát, jak sem zelenej, tak jakoby ta krátkodobá paměť, tak se vobčas musím vracet k tomu, že si ten odstavec přečtu i třikrát za sebou, což pak se projeví jako, že si to ráno pamatuju, jo. A líp se mi to chápe, a tak.

Odpovědi respondenta RAS1 byly velmi nejednoznačné a v mnohém si protirečily, vzhledem k těmto okolnostem jsem nebyl schopen jednoznačně určit, jakou roli sehrálo užívání konopných drog při jeho studiu na střední škole.

Z těchto výpovědí se zdá, že užívání konopí může mít vliv na studium na střední škole. Část respondentů se někdy během svého života potýkala se zhoršenými schopnostmi plnit svoje studijní povinnosti, které spojovali s užíváním konopí. Užívání velmi vysokých dávek může vyústit v časté záškoláctví, jelikož uživatel pak může jevit větší zájem o užívání marihuany, než o školní docházku. Zdá se však, že méně excesivní užívání konopných drog k záškoláctví nevede. Zdá se také, že zájem o užívání marihuany v tomto věku může vést k zanedbávání domácí přípravy na vyučování, což může být spojeno i s negativním vlivem konopí na schopnost zapamatovat si novou látku. Tento vliv lze odstranit střídmejším užíváním konopných drog, nejlépe jejich

vysazení. Vliv intoxikace konopnými drogami na schopnost naučit se a pochopit novou látku může také záležet na charakteru učiva. Obecně se z rozhovorů jeví negativní vliv konopí na obsazení učiva humanitního zaměření jako menší, než v případě exaktních věd. Jeden respondent vnímá při studiu účinek konopí pozitivně, jelikož mu pomáhá udržet soustředění, paradoxně také využívá negativního ovlivnění krátkodobé paměti ve svůj prospěch tak, že si některé stránky učiva přečte vícekrát, což se v konečném důsledku projeví tak, že si látku lépe pamatuje. Je však otázka, jakou roli v tomto případě hrají respondentovy přirozené problémy s udržením pozornosti a dysgrafie. Je možné, že na tohoto respondenta má konopí v tomto ohledu pozitivní vliv, právě kvůli těmto vlastnostem jeho osobnosti. Jeden z dalších negativních vlivů, který jsem zaznamenal, je výrazně snížená schopnost participovat na vyučování. V tomto případě je dobrá strategie zcela se vyhnout intoxikaci během vyučování. Žádný z respondentů neukončil předčasně své středoškolské vzdělání. Je ovšem pravdou, že v některých případech se objevily poměrně závažné problémy. Respondenti však tyto problémy řešili snížením frekvence užívání konopí nebo změnou denní doby, kdy konopí užívali. Je však možné, že pokud by tyto strategie nepoužívali, mohly by se výše popsané překážky rozvinout do fatální podoby a vést k předčasnému ukončení středoškolského vzdělání, což může být důvodem, proč Lynskey [Lynskey 2003] zaznamenal vyšší riziko předčasného ukončení středoškolského vzdělání u uživatelů konopných drog, nežli u studentů, kteří konopí neužívali.

3.2. Konopné drogy a pracovní činnost

Pokud je řeč o vlivu konopných drog na motivaci uživatelů, je nutné zmínit, jak se projevuje užívání marihuany na pracovní činnost uživatelů marihuany.

Ve výzkumu byli zaznamenáni lidé, kteří marihuanu na pracovišti neužívají, jelikož jim konopí při práci překáží. Práce sice není nemožná, ale konopí u některých uživatelů výrazně snižuje kvalitu odvedené práce, a proto marihuanu při práci neužívají.

RAS5

T: Patří třeba ta práce k té jedné z těch situací, kdy nehulíš? Že si třeba řekneš, teď musím překládat, tak nesmím hulit?

R: Jako když něco musím udělat, tak nehulím.

T: A ty bys překládat nemoh? (pozn. taz-zhulenej)

R: No jako moh, ale ta kvalita by a si nebyla.

Další respondent, který marihuanu v práci neužívá, popisuje, že je sice schopen pracovat, ale ne stejně kvalitně, jako ve střízlivém stavu, a proto marihuanu v práci neužívá. Tento respondent má navíc kouření marihuany velmi silně spojené s relaxací, která v práci, dle jeho názoru, nemá co pohledávat.

RAS8

T: Hm.. a huliš předtím, než deš do práce?

R: Ne

T: A proč ne?

R: kvůli to mu relaxu, protože sem v práci a v práci bych asi moc relaxovat neměl, a vim, že když bych se třeba dal to brko a udělal bych nákou..., (...). Přece jenom je to takový, že není to jako moc pozorná droga. Prostě přecejenom jako, člověk se zhulí. A když něco dělá, tak by to měl dělat prostě za střízliva pořádně a ne prostě jakoby zhulenej, žejo. Říkám, беру to jako relax, беру to, jako když člověk přemejšlí a беру to jako tohleto. Samozřejmě taky záleží na tom, co člověk dělá, žejo. Jako někomu to může jakoby dáva jiný pocity, může bejt akčnější v tý práci, tohleto, ale u mě to... Prostě nechci konzumovat trávu, když pracuju, nebo takhle. Když je něco důležitýho, tak se tomu spíš vyvarovávám, je to vždycky lepší si myslím.

Kupodivu bylo ve výzkumu zaznamenáno, že někteří respondenti konopné drogy při práci požívají, což se však liší podle vykonávané práce. Někteří respondenti konopí před pracovní činností užívají pravidelně a tvrdí, že jim marihuana práci ulehčuje, a dokonce zlepšuje jejich výkony. Kupříkladu respondentka RAS2 pracuje v pečovatelském domě pro seniory, kteří potřebují neustálou péči. Před prací požívala marihuanu, která jí napomáhala v komunikaci se seniory a celkově jí při práci uklidňovala.

RAS2

T: do jaký míry si schopná pracovat zhulená, ...?

R: No myslím si, že uplně v pohodě, myslím si, že svoji práci odvádím nadmíru dobře. (...) Myslím, že se tam těm lidem věnuju mnohem víc, než ženský, který nehulej.

T: A myslíš, že se to dá nějak oddělit oproti tomu, kdyby si byla třeba střízlivá, jako jestli to má nějaký vliv na to, jak pracuješ, jestli pozitivní nebo negativní, to je jedno.

R: No na mě konkrétně to má asi největší, mě tam asi nejvíc pomáhá v té komunikaci, protože já mluvím docela rychle a na ty důchodce, když je fakt potřeba, tak prostě člověk musí mluvit pomalu a zřetelně, a to mi prostě nejde, a když jsem zmaštěná tak to de fajn. Mám na ně prostě trpělivost, to mi pak nevadí prostě klientům v poslední fázi demence opakovat desetkrát třeba Napijeme se,... Napijeme se....., Aaa paní XY napijeme se

V pracovní činnosti jí konopné drogy překážejí spíše v tom smyslu, že je požívání konopných drog na pracovišti zakázáno, proto užívá marihuanu cestou do práce, nikoli přímo na pracovišti. Riziko vidí hlavně v odhalení této činnosti.

RAS2

T: Takže v práci nehulíš, protože tam nemáš kde hulit?

R: No nemůžu tam, asi prostě kvůli těm ženským, já prostě absolutně neznam jejich pohled na to a myslím si, že v práci se k tomu přistupuje tak, že tam nikdo nemá přijít já nevím opilej, čemuž jako rozumím, ale věřím tomu, že by moje kolegyně asi nebyly nadšený, kdy to kdyby jako zjistili, že tu trávu kouřím, když to teda vůbec nevědí, nebo že jsem jako zhulená, když jsem v práci. To by jim asi nešlo vysvětlit, já sem tam na to dost krátce, abych jim tam takovýhle pravidla mohla zavádět jako. Hehe „Dobrý den, jmenuji se XY a chci k vám chodit hulit a vy si tady kuřte cigára a já vám tady budu podfukovat pod nos.

Tato respondentka přibližně půl roku, před provedením třetího rozhovoru přestala užívat marihuanu. (z jiných důvodů, než je vliv na pracovní činnost) Využil jsem proto její možnosti retrospektivního srovnání svých pracovních výkonů, ze kterého vyplynulo, že ulehčení pracovní činnosti byla pouze psychická úleva, avšak vliv marihuany přesto za negativní nepovažuje.

RAS2

R: Já nevím, třeba když sem se zhulila v práci, tak sem věděla, že pak sem jakoby hrozně trpělivější jo, a jelikož vlastně pracuju se seniorama, tak to bylo jo jakoby hrozný pohlazení jo, teď to umím i bez toho, nedělá mi to problém, ale vim, že sem předtím byla rozhodně trpělivější, že sem pak prostě dokázala pomalejš mluvit a pomalejš sem zvládala určitý situace, což bylo pro ně(klienty) dobrý, když tam máš prostě lidi, který trpěj různěma....

T: Takže ti to v tu chvíli nebo vlastně v týhleentý době, když si ještě hulila vlastně jakoby ulehčovalo, nějakým způsobem tu činnost, co si dělala?

R: Tu činnost mi to neulehčilo, dělám jí doteďka a je stejná jako byla, to prostě spíš bylo jenom v mý hlavě...

Podobnou zkušenost má i jedna další respondentka. Pracuje jako prodavačka a barmanka. V těchto zaměstnáních marihuanu užívá pravidelně. Popisuje, že marihuana na ní má uklidňující účinek a pomáhá jí v komunikaci se zákazníky. To, že jí marihuana v práci uklidňuje, přisuzuje své cholerické povaze.

RAS6

T: A pomáhali ti tam ty brka?

R: No jasně, že mi to pomáhá, já sem pak na ty lidi příjemnější. Totiž, mě to tam docela štválo, takže prostě šla sem si zahulit, dala sem si brčko, vylezla sem a už jako pohodka, jo. Prostě jako uklidní mě to, já sem fakt psychouš, prostě jo, a já do sebe nebudu cpát žádný prášky na uklidnění jo, když prostě můžu hulit to, co bůh dal, žejo.

T: takže ti to pomáhá, nějakým způsobem zvládat pracovní stres?

R: Ano, přesně tak.

U dalších respondentů jsem zaznamenal, že konopné drogy užívají v závislosti na charakteru vykonávané činnosti. Někteří respondenti popisovali, že na to, aby jim požívání konopných drog nečinilo potíže při práci, musí mít s danou prací již nějaké zkušenosti.

RAS7

T: Máš třeba nějakou tu brigádu. A hulíš, třeba když deš do tý práce?

R: Ehh. Tak na stavbě sme hulili celkem furt no. Ale kdyby to byla nějaká seriózní práce, tak já nevím, asi bych se tam musel chvíli zaběhnout třeba že jo, když děláš barmana prostě, tak nemůžeš se hnedka zhulit, se musíš nejdřív naučit míchat drinky, a když to máš v krvi, tak si můžeš zahulit a je to v pohodě no.

Další respondent má podobnou zkušenost. V práci nepožívá marihuanu pravidelně a tvrdí, že k tomu, aby si marihuanu na pracovišti zakouřil, musí mít práci již zažitou. Navíc tvrdí, že si na pracoviště marihuanu nenosí, a když jí tam kouří, tak ho na ní

někdo pozve. Není tedy jeho cílem se na pracovišti intoxikovat. U tohoto respondenta také záleží na tom, jaký typ práce má během intoxikace vykonávat.

RAS3

T: No každopádně, já sem se taky dozvěděl, že v některých zemích slouží konopí jako takovej motivátor, jako prostě takovej prostředek, kterej ulehčuje lidem práci jo. Co si vo tom myslíš třeba ty? Myslíš si, že to může takhle na někoho působit? Nebo máš to taky tak?

R: tak jako může to působit na někoho, pokud je to práce, která je vyloženě nějak rutinní, jakože hodně rutinní a člověk u ní nemusí moc přemýšlet, ale v práci, kde musí člověk vyloženě jakoby sám aktivně vymýšlet, třeba nějaký nový postupy, nebo řešit problémy, tak tam si myslím, že to fungování tý trávy jako motivátoru bude podle mě míň fungující no. Myslim si, že takhle to funguje u nějakých hodně rutinních prací, nad kterejma člověk nemusí moc přemýšlet a dělá je už úplně automaticky.

Z těchto výpovědí vyplývá, že vliv marihuany na pracovní činnost je velmi individuální záležitost. V tom, jak se užívání marihuany v práci projeví, hraje zřejmě velkou roli charakter vykonávané práce. Je zřejmé, že marihuana má uklidňující účinky, což může být chápáno pozitivně. Pokud jde o práci, která vyžaduje velkou dávku trpělivosti, jako je tomu u RAS2. Na druhou stranu existují také lidé, kterým marihuana na pracovišti překáží, jelikož snižuje jejich výkony, což jim pochopitelně vadí. Většina respondentů má však vybudovanou určitou strategii, kdy marihuanu užívat a kdy ne. Velký význam respondenti přikládají zkušenostem s danou prací. Pokud již s prací mají zkušenosti, nečiní jim problém pracovat během intoxikace, pokud jde o práci, se kterou zkušenosti ještě nemají, vidí v marihuaně zásadní problém. Je zde tedy možný vliv marihuany na schopnost učit se novým věcem, který byl zaznamenán i v kapitole o vlivu na studijní výkony respondentů. Zdá se však, že marihuana nemá zásadní vliv na vykonávání rutinní činnosti, která nevyžaduje hlubší přemýšlení. Nelze tedy jednoznačně říci, že by marihuana snižovala pracovní výkony jejich uživatelů. Vliv užívání konopí na pracovní činnost se pro respondenty jeví jako snadno rozpoznatelný, proto ti, kterým činí potíže během intoxikace pracovat, marihuanu na pracovišti neužívají a konopné drogy jim tak nepřekáží v pracovní činnosti. Pokud by však tyto strategie nebyly dodržovány, mohla by marihuana způsobit vážné snížení pracovních výkonů.

3.3. Konopné drogy a fyzické vyčerpání

Jedním ze symptomů amotivačního syndromu může být dle Gabrhelíka také fyzické vyčerpání, které je způsobeno dlouhodobým užíváním konopných drog. Proto jsem se na tento vliv ve svém výzkumu také zaměřil.

Všichni respondenti potvrdili spojitost mezi pocitem únavy a užíváním konopných drog. Nejdříve mě zajímalo, zda na sobě uživatelé konopných drog pociťují dlouhotrvající, permanentní fyzické vyčerpání. Z dlouhodobějšího hlediska na sobě tento vliv pociťují dva respondenti.

RAS3

T: tak ne. Dobře, hele a každopádně myslíš si, že když máš třeba nějaký období, kdy kouříš víc trávu a kdy míň, tak cejtíš na sobě třeba nějaký známky fyzickýho vyčerpání? Seš třeba unavenější?

R: Tak jako unavenější sem no, je pravda, že když si člověk dá to brko, tak jako z dlouhodobějšího hlediska...jo jako sem unavenější no, když je nějaký to období, kdy tu trávu kouřím víc než jindy, tak jako sem celkově unavenější, chodím spát brzo, spím dýl, jo jako bere mi to energii no.

Jedna z dalších respondentek tento dlouhodobý vliv zaznamenala také, její popis této zkušenosti byl navíc velmi cenný z toho důvodu, že v průběhu výzkumu, resp. v době mezi druhým a třetím rozhovorem konopné drogy přestala užívat.

RAS2

T: Ale třeba v dlouhodobym horizontu tě to nějak vyčerpávalo fyzicky třeba?

R: Hm.. určitě je to tak, že čím víc sem kouřila, tím víc sem byla unavená, ale de o to jak se potom rozhoupeš, protože si říkáš, tak jako ježišmarja už tady sedim hodinu doma, měla bych jít ven, určitě musim jít ven, nebudu tady hnit prostě další dobu. De vo to, nakolik se tomu ten člověk podá nebo ne. Ale fakt je ten, že od tý doby co trávu nekouřim, tak nejsem tak líná.

Je tedy zřejmé, že konopné drogy skutečně mohou způsobit pocit vyčerpání. Tato zkušenost s dlouhodobým vyčerpáním však nebyla zbylými respondenty z výběrového vzorku sdílena.

Většina zbývajících respondentů spojitost mezi užíváním konopných drog a únavou popisuje spíše, jako stav velmi silné akutní intoxikace, nežli jako dlouhodobý stav vyvolaný konopím. Uživatelé konopných drog pro tento stav užívají výrazy: „vytuhlost“, „přejetost“, „vykydlost“ či „vyduněnost“. Tento stav je navíc velmi ovlivněn setem, settingem, množstvím a kvalitou zkonsumované drogy.

RAS1

Jak to máš třeba, když dlouho huliš, tak nabíjí tě to nějak energií? Nebo ti to třeba energii bere?

R: No, tak záleží na tom, co pálíš no. Jako po některým pálu se cejtíš docela dobře a po některým, některý tě ubije, prostě. Když chceš jít spát. Vono to taky je tím, že když pálíme, že jo, tak pálíme třeba v noci, a to už seš trochu stahanej, žejo.

T: Právě na to sem se chtěl dál zeptat, jako myslíš si, že je to vyloženě tím druhem trávy co kouříš, nebo je to spíš tím setem a settingem? Jestli tě to unaví

R: No tak částečně oboje, ale některý pála, no tak záleží taky kolik toho vyhuliš, když si dáš brko nějakýho drijaku, tak tě to třeba taky nezabije, žejo

Jedna z respondentek také popisuje, že stav unavenosti a pocitu fyzického vyčerpání, krom výše uvedených faktorů, také nemalou měrou záleží na způsobu aplikace konopné drogy. Tento stav nemá ráda, a proto se těmto „efektivním“ způsobům aplikace vyhýbá.

RAS6

T: hele, a když seš vytuhlá, ...?

R: ... já nemam moc ráda, tyhle vytuhávačky. Já chápu, že když si to dáš třeba doma, seš unavenej, nebo lehneš si, dáš si i třeba toho sucháče (velmi potentní hašiš kouřený ze sklenice=velmi omamný účinek) nebo něco, ale mě prostě přijde jako nesmysl jít do parku, dát si vobrovskýho blunta, a pak prostě jenom kydnout, to mě prostě jako nebaví, ale když si dáš to brčko, nebo pivko, nebo takhle, tak si můžeš jít třeba zaházet frisbíčkem nebo něco, žejo, proto prostě moc nemusim bongy, nemusim ani moc skleněnký, a už vůbec mi jako nechutná sucháč, nebo takhle, protože to už je pak takovej ten stav, jako vypatlanosti, a to už mě moc jako nebaví.

Všichni respondenti mají s tímto stavem zkušenosti a hodnotí ho vesměs jako spíše negativní záležitost. Zajímalo mě tedy, jak velkou překážku v životě dlouhodobého uživatele konopných drog tento stav představuje.

Respondenti shodně uváděli, že tento stav výrazným způsobem utlumuje vlastní iniciativu k produktivnímu jednání. Pokud však nastanou okolnosti, které produktivní jednání vyžadují, tak až na případ extrémní intoxikace, danou povinnost vykonávají, což nejsrozumitelněji popisuje tento respondent.

RAS5

T: Hele, a když seš vlatně takhle vytuhlej a přijde ti do cesty nějaká povinnost, seš schopnej se dokopat k tomu, abys jí udělal?

R: jo, když je to vyloženě něco důležitýho, tak jo, tak se k tomu normálně dokopeš. Nebo takhle, záleží vyloženě na míře, že když seš třeba fakt uplně zkouřenej, tak asi ne, ale takhle stalo se mi třeba, že mi volali rodiče, že potřebujou s něčím pomoci v práci, tak sem se k tomu většinou dokopal a udělal to.. I když mi to teda určitě způsobilo větší teda námahu. Ale když jde vyloženě o něco, co jde jako ze mě, zevnitř, tak ta motivace je prostě nulová, když mě k tomu jako někdo přinutí, protože jsou to třeba rodiče, nebo kamarádi, tak to prostě udělám.

Přestože respondenti uvádějí, že jim nečiní větší potíže stav „vytuhlosti“ překonat, pokud v tomto stavu nastane situace, kdy je potřeba vyřešit úkol, kterému respondenti přikládají velký význam, nepovažují toto překonávání za nic příjemného a vnímají ho negativně. Všichni respondenti z výběrového souboru si však vyvinuli strategii, jak tento negativní vliv eliminovat: někteří se v případě, že před sebou mají nějaké povinnosti, vyhýbají užívání zcela.

RAS5

R: No takhle, já bych to posunul jako ten moment toho rozhodnutí, jestli to udělám nebo ne ještě před ten, před to zhulení. Vlastně ten zlom, nebo to rozcestí je ve chvíli, kdy se prostě rozhodnu to umotat nebo ne. (pozn. ubalit jointa) A ne až potom. Kdy se prostě zhulim, když se zhulim, tak to neudělám, to je prostě jasaný.

Někteří se vyhýbají užívání vysokých dávek, které by jim „vytuhlost“ způsobily.

RAS6

T: hele, a když seš prostě takhle vytuhlá a máš třeba ještě něco udělat, tak dokopeš se k tomu? Nebo ti to dělá problém?

R: hele, no většinou, já totiž většinou nejradši mám, když po celým dnu, nebo po šichtě, já nevím, celej den, když nehulim, a pak vyloženě si to brko du dát do hospody, jo. Protože vim, že tak maximálně za ten den si dám to pivko, dám si to brko a pudu domu, takže u mě je to takový, že už po tom nemám žádný povinnosti, jo. Povinnosti vykonávám přes den.

T: A to nehulíš teda?

R: to většinou nehulim no, nebo ne tak, abych byla vytuhlá.

To, zda se respondenti vyhýbají užívání konopí zcela, či zda se vyhýbají pouze užívání velkých dávek, závisí na tom, jaký vliv má konopí na vykonávání jejich práce, viz. kapitola o vlivu na pracovní činnost.

Pocit takto navozeného fyzického vyčerpání není vnímán pozitivně, ale pokud je nutno v den intoxikace ještě provádět nějakou produktivní činnost. Tento stav však může být vnímán pozitivně, pokud uživatel chce jít spát. V takovém případě může být tento stav žádoucí a záměrně vyvolaný.

RAS10

T: Hele, některý lidi tvrděj, že když dlouho kouříš trávu, tak že seš z toho jako unavenej, nebo že ti to způsobuje fyzický vyčerpání. Jak se to projevuje třeba tobě?

R: Na tom určitě něco pravdy bude, rozhodně člověk pak de dřív spát, mimochodem to vobčas kouřim, abych usnul.

Z výpovědí respondentů tady vyplývá, že užívání konopných drog způsobuje pocity fyzického vyčerpání. Respondenti se liší ve vnímání fyzického vyčerpání. Část respondentů spojuje pocit fyzického vyčerpání s akutní intoxikací. To, zda se pocit fyzického vyčerpání dostaví, či nikoli, přisuzují respondenti hlavně velikosti požitých dávek. Tento pocit fyzického vyčerpání mizí po odeznění účinků marihuany. Uživatelé konopných drog jsou si tohoto vlivu vědomi a snaží se tomuto stavu předcházet v pro ně nevhodných situacích. Stav „vytuhlosti“ v respondentech utlumuje vlastní iniciativu k plnění povinností, které lze odložit. Překonávají tento stav pouze pokud, jim úkol někdo zadá, nebo je nezbytné úkol urychleně vykonat. Pokud se do tohoto stavu dostanou a nastane situace, kdy musí urychleně řešit nenadálé povinnosti, nikomu z dotázaných nečiní problémy stav „vytuhlosti“ překonat a tyto povinnosti splnit.

Tento účinek konopí může být vnímán i jako pozitivní, a to pokud si uživatel chce navodit spánek.

Ve výběrovém souboru se objevili také respondenti, kteří na sobě pociťovali dlouhodobou únavu, kterou přisuzují svému užívání marihuany. Dlouhodobá únava u RAS2, po vysazení konopných drog, zmizela a RAS4 zvýšenou únavu spojuje s obdobími, kdy marihuanu užívá více, než jindy. Je nutné zmínit, že RAS2 v období, kdy popisovala únavu, užívala konopné drogy denně ve velmi vysokých dávkách a RAS4 je denním uživatelem, což může znamenat, že v období, kdy marihuanu užívá více, vlastně kouří vícekrát za den než je pro něj obvyklé. Je tedy možné, že oba respondenti byli v popisovaných obdobích permanentně intoxikováni, což jim únavu mohlo způsobit.

3.4. Konopné drogy a depresivní stavy

V další kapitole se budu zabývat tím, jaký vliv má užívání konopných drog na změnu nálady uživatelů z výběrového vzorku. Nejdříve jsem se věnoval tomu, zda respondentům marihuana vyvolává stavy mysli, které jsou typické pro depresi. Je nutno podotknout, že v rozhovorech s respondenty nebyl výraz deprese vždy chápán jakožto označení duševního onemocnění, nýbrž jako stav velmi pokleslé nálady, pocit marnosti, zbytečnosti a bezdůvodného sebeobviňování.

Jeden z respondentů na sobě pociťuje tento vliv marihuany, spojuje ho však spíše s tím, že mu v důsledku užívání konopných drog činí potíže naplňovat některé dílčí úlohy, které vedou k dosažení dlouhodobého cíle, nežli s tím, že by mu pocit marnosti způsobovalo požívání těchto drog jako takové.

RAS3

T: Dobře, a hele třeba, míváš někdy depresi? To asi mívá každý, ale míváš nějaký?

R: jo, a sou nejčastěji spojený s tím nenaplňováním těch dílčích úkolů v tom životě, no

T: aha, a myslíš si, nebo ty si vlastně říkal částečně, že to, jakoby to hulení ti brání v naplňování některých dílčích úkolů, takže dá se říct, že máš vlastně depresi z toho, že tak huliš? Můžeš to nějak popsat?

R: No jako ten vztah tam je a právě tak, jak si to popsal. Že díky tomu, že mi to vlastně bere, že mam větší problem s tím, nebo dokopat se k tomu úkolu, když sem zmaštěnej, a pak mě štve, že sem to neudělal, takže ten vztah tam určitě je, tímhletem způsobem, no.

Pocit marnosti způsobený konopím se mi u tohoto respondenta nejeví jako specifický účinek drogy, nýbrž jako možný sekundární důsledek prokrastinačního vlivu konopných drog. Tento pocit spíše vzniká v důsledku zklamání ze zhoršené schopnosti naplňovat svoje životní cíle. Tento vztah popisuje i další respondent, který však s naplňováním svých cílů nemá problém, a tak nevidí důvod, proč by měl být depresivní.

RAS1

T: Tak míváš někdy deprese?

R: deprese vyloženě? To asi, to asi poslední dobou ne jako. Že bych nehulil, na něco se připravoval a měl z toho depky, tak to asi ne. To je člověk spíš takovej napjatej, takovej nasranej, že prostě musí dělat něco, co ho fakt nebaví... protože víš, že když to prostě uděláš, tak budeš zase High, budeš happy, víš, že to prostě odejde.

T: Jasně, prostě není to tím hulením prostě.

R: Hm.. to není.

T: Nebo, že by ti jako hulení nějak bránilo v naplňování těch cílů a očekávání, a že by si z toho měl deprese?

R: No já bych právě neřek, že mi to v něčem brání. Protože víšco, práci mám, školu studuju, sem relativně spokojenej. Jako z objektivního pohledu bych řek, že na tom nejsem úplně nejhůř. Když pozoruju okolí, tak proč z toho mít deprese.

Jeden z respondentů uvedl, že míval po kouření marihuany stavy mysli, které jsou charakteristické pro deprese. Zde je však nutno podotknout, že respondentova kariéra uživatele konopných drog se během jeho užívání značně změnila a období, ve kterém se tyto stavy objevily, bylo obdobím, když marihuanu užíval nejvíce. V tomto období zaznamenal i jiné problémy spojené s užíváním konopných drog, avšak většina jím popisovaných problémů se vytratila, když začal užívat marihuanu střídmejším způsobem. Konkrétně příčinu deprese přisuzuje permanentní intoxikaci, která mu snížila schopnost řešit problémy, což opětovně tlumil užíváním konopí.

RAS8

T: Vyvolávaly ti tyhle ty úvahy třeba nějaký deprese?

R: jojo, taky, samozřejmě, protože člověkově vlastně, když přemejšlí jakoby celkově, jakoby vo smyslu života, co budeš dělat, proč vlastně si teďka takhle moc, proč si něco

udělal, jak si se teďka zachoval, když seš zulenej, tak sem jako třeba nevěděl, jestli sem reagoval správně na nějaký konflikt, nebo tak. A právě to mě začalo hrozně štvát, že vlastně sem nedokázal dostatečně argumentovat třeba nějaký problém, (...) sem to třeba nechal plavat, nebo že sem prostě argumentoval tak špatně, že vlastně jakoby fakt za to můžu já, a když sem, tak vlastně první věc co člověk udělá, je že de ven a dá si prostě znova brko, (...)

T: dá se říct, že si měl depresi vlastně z toho, že si špatně reagoval v nějakých situacích, protože si byl zhulenej?

R: Jasně no, ano, jojojo, přesně tak.

Zaznamenal jsem také zcela opačný vliv konopných drog na člověka. Jedna z respondentek konopí záměrně používala ke zmírnění deprese, kterou měla kupříkladu z rozpadu dlouholetého vztahu. Nepopisovala, že by jí konopné drogy depresi potlačily pouze během samotné intoxikace, nýbrž jí dával stav vyvolaný konopnými drogami potřebný nadhled nad celou situací a nový pohled na věc, který přetrval i po odeznění účinků samotné intoxikace, je tedy možno říct, že na respondentku mělo užívání konopných drog v tomto smyslu pozitivní, léčebný efekt.

RAS6

T: třeba jak si říkala, že si měla depresi třeba z toho rozchodu, tak když se zhulíš, tak ti to jako nějak umožní do hloubky probrat ten problém?

R: Jo, přesně tak

T: a vymyslíš na tom, něco, třeba jak ten problém vyřešit?

R: Jo, no právě, proto ti to říkám, že právě pomohlo, protože měla sem hodně velké guláš, byla sem na sebe naštvaná, já nevím, všechno možný, a pak mě to prostě hodilo do klidu všechno a já si řekla, že musíme jet dál, prostě jo, uklidní to, hodně ti to tu myslí uklidní, a pak, člověk prostě nemůže přemejšlet, když je nasranej, nebo tak a napadaj ho špatný věci. Ale vono tě to prostě hodí do klidu a probereš to úplně ze všech stran, a pak vlastně, uděláš to tak, jak tě to napadne v ten okamžik a je to prostě, bylo to takový zvláštní, no.

Zbytek respondentů vztah mezi užíváním konopných drog a vyvoláním stavů myslí, charakteristických pro depresi, popírá. Depresivní stavy na sobě nikdy nepocíťovali, ani před započítím užívání konopných drog, ani po něm.

Z výpovědí se mi celkově jeví přímý vztah mezi užíváním konopných drog a vyvoláním depresivních stavů spíše jako nepotvrzený. Můžeme však pozorovat nepřímé vztahy mezi konopím a depresivními stavy. Někteří respondenti popisují, že pociťovali depresivní stavy v důsledku nenaplňování svých životních cílů, nebo zhoršené schopnosti reagovat a řešit tak svoje problémy. Naopak byl také zaznamenán pozitivní vliv konopí ve vztahu k potlačení těchto stavů, a to v dlouhodobém horizontu. Ve stavu intoxikace, který dává uživateli určitý „nadhled“ nad svými problémy, vidím možný potenciál terapeutického využití k léčbě depresivních stavů.

Vztah k depresi nebo stresu bývá někdy popisován v kontextu obecného prohloubení momentálního duševního rozpoložení, které předcházelo užití marihuany a má jinou příčinu, než je užívání konopných drog. Zdá se totiž, že marihuana některým respondentům umocňuje veškeré emoce, které měli již před intoxikací. Tento respondent si je tohoto účinku konopných drog vědom a je tedy schopen se nežádoucím účinku vyhnout.

RAS4

T: Tak s tím výkyvem těch emocí, jestli třeba máš víc depresivní stavy když trávu kouříš a když třeba ne?

R: Já si myslím, že to spolu nesouvisí, já si myslím, že ta tráva jako prohlubuje ty emoce celkově, to znamená, že jako set a setting, když se zhulim, tak jako všechny ty emoce se prohlouběj, jako když sem střízlivej, tak jako sem kompletně jako trochu emočně plošší.

Podobný vliv pociťuje i jedna další respondentka, ta hodnotí prohlubující účinky užívání konopných drog na své emocionální stavy restrospektivně. Neviděla v tom však zásadní problém, a tak ani neměla potřebu vyvinout si strategii, jak tyto účinky eliminovat.

RAS2

T: jestli se ti ty nálady jako víc vykyvovaly z extrému do extrému, když si hulila, nebo jestli je to jako furt stejný.

R: No vůbec sem se nad tím nezamyslela, ale asi to tak je jako, asi sem předtím víc(když ještě konopné drogy užívala), jako byla sem schopná se buď absolutně nadchnout a jančit, anebo se absolutně utopit v něčem, že mě to jakoby fakt dožralo.

Takto však vliv užíváním marihuany nehodnotí všichni respondenti, je možné, že některým lidem marihuana sice nevyvolá depresivní stavy, avšak může značně umocnit jejich stres. Tento vliv je však pochopitelně chápán negativně a uživatelé mu předcházejí tak, že ve stresových situacích konopí raději neužívají.

RAS5

T: Když seš ve stresu, tak ti to ten stres třeba prohloubí?

R: Hele, stres je zase něco trošku jinýho si myslím, že jako stresuju se víc, když sem zhulenej, si myslím, když jako vo něco de, a prostě já sem zkouřenej tak se stresuju tisíckrát víc, než když sem střízlivej.

Jelikož z analýzy vyplynulo, že marihuana může některým jedincům prohloubit veškeré nálady, včetně rozrušení a stresu, je možné, že pokud si respondenti tohoto vlivu nejsou vědomi a nepoužívají strategie, jak tomuto účinku předejít, tedy neužívat marihuanu v nepříznivém duševním rozpoložení, může se marihuana na venek jevit jako původce pokleslé nálady, či dokonce depresivních stavů. Užití konopí však v tomto případě spíše sehraje roli prohloubení stávajícího psychického rozpoložení, jehož příčina nespočívá v samotném užívání konopných drog.

3.5. Konopné drogy a prokrastinace

Jelikož je za jeden z důsledků užívání konopných drog často považováno časté odkládání povinností, tak jsem se ve třetí vlně rozhovorů snažil zachytit, jak často respondenti odkládají svoje povinnosti. Snažil jsem se také zachytit, jak vnímají souvislost této prokrastinace s jejich užíváním marihuany.

Ve výběrovém souboru se objevila jedna respondentka, která tvrdí, že své povinnosti odkládala již před začátkem své konopné kariéry, avšak okolnosti jí dohnaly k tomu, aby své povinnosti přestala odkládat. Jedna další respondentka také tvrdí, že své povinnosti neodkládá, a pokud ano, nepřisuzuje toto užívání marihuany, nýbrž prokrastinaci, jako chorobě, a také tomu, že má velké množství povinností, a proto je občas nutné, některou z nich odložit.

RAS9

T: odkládáš často svoje povinnosti?

R: Já bych řekla, že ani ne. Ale spíš odkládám věci, se kterejma si nevím rady. Nedávno sem dokonce slyšela, že je to choroba (...), a já to mám spojený přesně s tím, že si

říkám, že to nezvládnou a nejde to, ale pak stejně zjistím, že to musím udělat, protože jiná možnost není, žejo. Jako x seminárek, žejo, nebo celá vejška.(...) Jinak, já se smažím právě ty věci dělat, jako co nejrychle, nebo ne nejrychle, ale právě, abych si ty věci moc neodkládala, že si právě píšu (...) že si právě píšu všechno co mam udělat, včetně toho „učit se“ velkýma písmenama.

T: A jakou roli v tom hraje hulení?

R: (...) já si myslím, že to není ani tak způsobený tím hulením, jako člověkem samým.

Zbýlých osm respondentů spojuje užívání marihuany se svou prokrastinací. Některé výpovědi se však v popisu této spojitosti liší.

Jedna z respondentek považuje odkládání povinností za jeden z vlivů konopných drog, který lze pozorovat u většiny jí známých uživatelů.

RAS2

T: Hele a myslíš si že, nebo jak by si charakterizovala člověka po trávě, nebo de to vůbec charakterizovat?

R: no řekla bych, že společný znaky pro ty lidi, který pouze hulej(pozn. Myšleno tak, že neberou jiné drogy) určitě sou, to hulení má prostě, dle mě, ... tady ty lidi pojí prostě, ta určitá laxnost. Jako takovej, takovej ten klid a takový to odsouvání všeho naneurčito, zdá se mi jako, že to má dost huličů okolo mě, že to maj dost společný, žé, že prostě nespěchaj, to je přesně vono, nespěchaj.

V doplňujícím rozhovoru jsem se k této problematice vrátil, snažil jsem se zkontrolovat, zda tento názor stále panuje.

RAS2

T: A pamatuješ si třeba jestli si, stávalo se ti, že si kvůli tomu hulení třeba odkládala povinnosti?

R: Rozhodně, já sem i v minulým rozhovoru narážela na to, že všechny zkuřky mají společnou jednu věc, a to je největší lenivost a odkládání všech věcí do ztracena prostě, fakt do ztracena. Žiju doteďka prostě v domácnosti se všema zkuřkama, a všichni dělaj to samý, odložit co de(...)

T: Takže myslíš, že to je tím hulením, to odkládání?

R: to je zase hrozně jednoduchý říct, že to je jenom tím hulením. Já sem jako vždycky měla takovou tu neúctu k té autoritě, takový prostě jako uč se, a na just sem se neučila a vždycky sem měla na práci něco jinýho, když sem měla mraky času na to se učit, mraky

T: Takže jako odkládala si ty povinnosti ještě předtím, než si začala kouřit trávu?

R: no né tolik.

Je však také pravdou, že respondentka prokrastinovala již před začátkem užívání konopných drog, avšak jeví se to tak, že konopné drogy ji v tomto konání podpořily. Je však velmi důležité zmínit, že toto chování není vnímáno negativně, ba naopak, tato respondentka vnímá prokrastinační vliv, jako silně pozitivní efekt užívání konopí.

RAS2

R: No vono mi to hulení hrozně dalo, když to takhle vezmu, protože, já sem byla strašně nestálej člověk, strašně rozlítanej člověk, to hulení mě jakoby utvrdilo v tom, že se nějak zklidním, že na nic se nemá spěchat, nic se nemá prostě řešit roztržitě, jo, to hulení mě dost uklidnilo, dost zmírnilo, to je docela příjemná věc jo. Hulení mě ukázalo, že na nic nemam spěchat, jo. A je to prostě pravda. Je to tak. A co můžu odložit, ježiš, tak to prostě odložim, nic se nestane. Nic hroznýho se nestane, samozřejmě je prostě fajn, když věci neodkládáš, ale když je odložíš, nic se nestane.

V rozhovorech bylo také zjišťováno, jak se s touto prokrastinací respondenti vypořádávají, resp. jak velký problém v jejich životě konopím způsobená prokrastinace představuje.

Je zde respondent, který také pozoruje prokrastinační vlivy konopí, avšak, podobně jako předchozí respondentka, nevidí v této (ne)činnosti žádný zásadní problém.

RAS1

T: Hele a to, třeba tu školu, studuješ jí ještě nák v řádným termínu tu školu, nebo prodlužuješ?

R: prodlužuju

T: hele a myslíš, že na to má nákej vliv, to hulení, že si třeba odkládal náký povinnosti?

R: Tak asi částečně ano, spíš tím jako.... Víšco já sem takovej, že sem se tím nák jako nestresoval, víšco, já když sem měl tu školu, tak sem měl práci, která mi jako docela slušně vynášela a nemusel sem prostě makat nák dlouho... takže mě nic netížilo v tom

studentskym životě, takže jako já sem to dělal do jistý míry záměrně, a do jistý míry sem věděl, že to prostě nebude takovej stres. A věděl sem, že prostě po mě nikdo to školný ještě chtít nebude, žejo.

T: takže v tom nebyl vůbec žádněj problém

R: ne vůbec žádněj problém.

Nejspíše je to zapříčiněno tím, že marihuana má u respondenta takový vliv, že častěji odkládá pouze pro něj méně důležité věci, avšak nenutí ho odložit důležitější úkoly.

RAS1

T: hele a třeba, stává se ti někdy, že máš v plánu udělat něco důležitýho, co tě někam posune a nedokopeš se k tomu, protože třeba huliš?

R: Asi ne, to bych neřek, že se mi stává. Sem dělal, tyjo minulej semestr sem psal státnice, předtim sem žejo psal bakalářku, tyhlety věci, jako v práci, nevím ted' sem třeba dělal to školení, a to dopadlo taky docela dobře. Takže to se mi nestává, že bych něco nedal, že bych neudělal nějakou důležitou věc kvůli pálu.

Podobně s vlivem konopí zachází i další respondent

RAS4

T: dobře tak to sme teda probrali. Hele, každopádně stává se ti, že máš třeba nákej cíl, nebo něco v plánu a nedokopeš se k tomu, třeba protože huliš?

R: Místama možná, jako že sem chtěl něco třeba udělat, a pak ti do toho vlez, jako vlez třeba náký brčko nebo něco a zjistíš, že si chtěl jako něco dělat. Občas možná jo, ale mam prostě takovej ten krizovej moment, že když už něco jako hoří, tak se k tomu dokopu a pak sem schopnej něco jako udělat bez ohledu jako nastav třeba, myslim, že práci na výzkumu sem jako napsal spálenej asi za hodinu jo, ale když už tam je jako takovej krizovej bod, jako mylim, že když mám hodně času, tak sem jako schopnej věci hodně odkládat.

Byl však také zaznamenán vliv, kdy respondent záměrně kouří konopí, aby pro něj bylo snazší svou povinnost odložit.

RAS3

T: Hele, a třeba stává se ti někdy, že by si jako chtěl něco udělat, že máš nějaký cíl, třeba ne úplně dlouhodobý, ale prostě něco co ti pomáhá k naplňování těch dlouhodobých cílů jo, a nakonec se k tomu nedokopeš, protože já nevím ti třeba zabírá ten čas kouření trávy?

R: jo tohle se mi stává, no, rozhodně. Hlavně ten, když mám nějaký ten cíl, a moc se mi do toho nechce, tak to hulení dost často používám, jakoby abych zahnal tu nutkavost toho, že musím něco dělat, abych jakoby na ten cíl, na tu povinnost přestal myslet no.

Podobnou zkušenost má i jeden další respondent. Nepoužívá sice konopí k tomu, aby bylo snazší povinnost odložit, nýbrž mu konopí napomáhá k rozlišení činností, které se mu chce dělat, od těch, které se mu dělat nechce a nevidí v nich další smysl.

RAS4

T: Dobře dobře. Hele a stává se ti třeba, že zapomínáš na schůzky, který si si dohodl?

R: to je otázka jako, já mam spíš pocit, že jako vždycky někomu něco řeknu, a pak mam pocit, že to vlastně dělat nechci, to vlastně možná spíš ta pohodlnost nebo ta lenost způsobuje, že si pak snažim vždycky vymyslet něco, jako proč bych tam bejt neměl jako.

Z rozhovorů vyplývá, že na část respondentů užívání konopných drog nemá prokrastinační vliv. Respondenti, kteří prokrastinační vliv zaregistrovali, ho popisují v různých kontextech. Někteří respondenti přisuzují svým povinnostem různou důležitost, podle které se liší, jak prokrastinují. Dá se konstatovat, že respondenti, kteří takto rozlišují své povinnosti, často v důsledku užívání marihuany odkládají své „méně důležité“ povinnosti, avšak úkoly, jejichž odložení by zásadně zasáhlo do jejich života, kvůli marihuaně neodkládají – konopné drogy jim tedy v tomto ohledu nezpůsobují závažné problémy. Dále jsem zaznamenal, že užití konopné drogy může uživateli pomoci překonat výčitky svědomí z cíleného odložení povinnosti, dá se tedy konstatovat, že užívání konopí nemusí být pouze příčinou prokrastinace, ale může být i jejím důsledkem. Je také nutno konstatovat, že prokrastinace, způsobená konopnými drogami nemusí být vždy vnímána negativně, někteří uživatelé mohou odkládání některých svých povinností chápat, jako uklidňující, pozitivní faktor ve svém životě a v samotném odkládání povinností nevidí žádný problém. Musím také podotknout, že ať jde o kterýkoli typ účinku, všichni respondenti, kteří nějakou formu prokrastinačního

účinku konopných drog zaznamenali, také tvrdili, že tento vliv na jejich vůli je poměrně slabý a lze ho bez problému překonat.

Závěr

Smyslem této práce bylo přispět do diskuse týkající se možných společenských dopadů dlouhodobého užívání konopných drog. Za zkoumaný problém jsem zvolil soubor amotivačních projevů dlouhodobého užívání konopných drog, který bývá označován názvem *amotivační syndrom*.

Můj pohled na projevy, a dokonce samotnou existenci tohoto syndromu se během práce na tomto textu velmi měnil. Zprvu jsem byl velmi výrazně ovlivněn dojmy, které jsem si během svého života vytvořil díky zprávám v médiích a mnohými uznávanými „fakty“ ohledně vlivů konopných drog na své uživatele. Typického uživatele marihuany jsem si představoval jako nemotivovaného, zaostalého a nepracujícího jedince, který žije na okraji společnosti.

První část této práce spočívala ve shromažďování a syntéze již provedených výzkumů, které se zaměřovaly buď čistě na problematiku amotivačního syndromu, nebo se snažily objasnit více negativních důsledků užívání konopných drog, mezi nimiž byl zařazen i amotivační syndrom. V této části byly mé původní představy o vlivu konopných drog na motivaci člověka k pracovní činnosti značně nabourány. Prvním problémem, na který jsem narazil, je velmi nejasná definice toho, co to amotivační syndrom je, a jak se projevuje. Velmi jsem se však podivil, že jsem nenašel jediný výzkum, jehož výsledky by jasně potvrdily, že marihuana je skutečným původcem amotivačního syndromu. Jednalo se kupříkladu o laboratorní výzkumy, jejichž závěry mohou spíše vypovídat o schopnosti jedince podřídit se požadavkům výzkumníka a usilovně pracovat na nudných úkolech, ve kterých nevidí žádný smysl. Nicméně z žádného z těchto výzkumů nelze jednoznačně konstatovat, že by byl prokázán rozvoj amotivačního syndromu u osob ve výběrovém vzorku. Za nejpodstatnější jsem považoval studie, které byly provedeny v zemích, kde je dlouhodobé užívání konopných drog, ve srovnání s jinými státy, velmi rozšířeno. Pokud jde o výzkum provedený v 70. letech v Řecku, autoři se shodují, že jimi udělaný výzkum nepotvrzuje negativní vliv dlouhodobého užívání hašiše na mentální funkce participantů výzkumu. K podobným výsledkům dospěla i další studie, která byla provedena na Jamajce. K mnohem více

zarážejícím výsledkům však dospěl výzkum provedený v Kostarice. Několik let trvající výzkum nejenom že neprokázal rozvoj amotivačního syndromu u participantů studie, nýbrž dokonce zaznamenal, že ti nejtěžší uživatelé marihuany byli zároveň nejspolehlivějšími pracovníky s nejmenší frekvencí střídání zaměstnání. Určité indicie potvrzující teorii o amotivačním syndromu byly zaznamenány v Lyskeyho výzkumu studentů středních škol, kde bylo zjištěno, že studenti, kteří užívají marihuanu na střední škole, se vystavují zvýšenému riziku předčasného ukončení školní docházky. Neuvádí však konkrétní příčiny. Je tedy možné, že nebyl zaznamenán rozvoj amotivačního syndromu jako takového, nýbrž negativní vliv užívání konopných drog na schopnost naučit se novým věcem. Podobně tomu bylo i v Slikkerově výzkumu, který byl proveden na opicích. Přestože jsem na začátku práce na tomto textu měl pocit, že rozvoj amotivačního syndromu je nevyhnutelným důsledkem užívání konopných drog, po srovnání již provedených výzkumů se mi jeví teorie o rozvoji amotivačního syndromu v důsledku užívání konopných drog spíše jako nepotvrzená.

Stěžejní část této práce spočívala v provedení vlastního výzkumu. Snažil jsem se tím prohloubit chápání problematiky amotivačního syndromu. Tímto krokem jsem si také chtěl udělat vlastní názor na to, jak na sobě uživatelé konopných drog vlastně pociťují amotivační vlivy užívání konopí. V této fázi práce nastal pravděpodobně největší zlom v mém pohledu na potenciál konopných drog, amotivační syndrom skutečně vyvolat. Pro získání dat jsem zvolil kvalitativní typ výzkumu, neboť jsem chtěl porozumět tomu, jak amotivační vliv konopí uživatelé skutečně vnímají, nikoli to, jak se amotivační vliv jeví z vnějšího pohledu, což bych mohl popsat za použití kvantitativních technik. V rozhovorech jsme probírali témata, která se týkala jednotlivých symptomů typických pro amotivační syndrom.

Za nejpodstatnější část jsem považoval zjišťování toho, jak se kouření marihuany odráží na pracovních schopnostech jednotlivých participantů. V tomto případě jsem dospěl k závěru, že marihuana má nepochybně vliv na pracovní výkonnost. Tento vliv však nemusí být nutně negativní. Zdá se, že marihuana může ulevit od stresu při vykonávání psychicky vyčerpávající činnosti, a také může respondentům ulevit při dlouhodobém vykonávání rutinní činnosti, kterou již dobře znají. Do pracovní výkonnosti může zasáhnout schopnost marihuany vyvolat pocit fyzického vyčerpání. Tento stav však velkou mírou záleží na velikosti zkonsumované dávky a lze se mu tedy vyhnout, buď snížením dávkování, nebo vysazením konopných drog při pracovní činnosti.

Na samotný výběr pracovní činnosti v dospělosti může mít vliv úspěšnost předchozího vzdělávání. Proto jsem se také zaměřil na to, jak užívání konopných drog zasahovalo do vzdělávacího procesu jednotlivých participantů. V tomto ohledu se marihuana jeví spíše jako rušivý element. Kouření marihuany v extrémních dávkách může zřejmě souviset se záškoláctvím. Akutní intoxikace marihuanou může negativně ovlivnit schopnost naučit se nové látce, což se na studijních výsledcích může projevit fatálně, pokud student tyto drogy užívá příliš často. Pozitivní vliv intoxikace konopím při učení vnímá pouze jeden respondent. Tento respondent je však také specifický tím, že trpí vrozenou poruchou soustředění a dyslexií. Je tedy možné, že tyto specifické osobnostní rysy mohou souviset s tím, že marihuanu vnímá pozitivně. Výzkum zaměřený na vztah užívání konopných drog a motivací uživatelů s podobnými osobnostními rysy by mohl dojít k zajímavým výsledkům. Dále z výzkumu vyplynulo, že marihuana může také výrazným způsobem zhoršit výkony podávané přímo během vyučování, zvláště pokud jsou studentovy vědomosti v průběhu akutní intoxikace testovány. Zde je nutno podotknout, že žádný z respondentů neukončil středoškolské vzdělání předčasně. To přisuzuji hlavně tomu, že si respondenti, kteří negativní vliv konopí na své studijní výkony pociťovali, vyvinuli strategie, jak těmto negativním vlivům předcházet. Jedná se hlavně o snížení frekvence užívání, či úplné vysazení konopných drog v době, kdy potřebují zvýšené studijní výkony podávat. Dá se však předpokládat, že pokud by se jednalo o uživatele, který tyto strategie vyvinuty nemá, může se pravidelné užívání marihuany fatálně projevit na jeho studijních výsledcích, nebo dokonce vést k předčasnému ukončení studia.

Jelikož užívání marihuany bývá často spojována se zvýšenou mírou prokrastinace, zaměřil jsem se dále v rozhovorech na to, jak tuto spojitost respondenti vnímají. Toto téma je velice rozporuplné. Užívání konopných drog se nejeví jako původce prokrastinace, ale může zvýšit míru prokrastinování. Respondenti však tento prokrastinační vliv nepopisovali jako příliš silný a nespojovali ho se závažnějšími potížemi v jejich životě. Požívání konopných drog spíše usnadňuje odkládání, nebo vyškrtnutí úkolů a plánů, které pro respondenty nejsou důležité a jejichž odložení jim nečiní potíže v běžném životě.⁵ Prokrastinační vliv konopných drog je však některými uživateli vnímán pozitivně, jelikož může sloužit jako prostředek úniku od hektického

⁵ Zde chci podotknout, že rozdělení povinností na „důležité“ a „nedůležité“ jsem ponechal na respondentech, neboť cílem výzkumu bylo zjistit, jak vliv marihuany na svou motivaci vnímají respondenti a nepřísluší mi tedy hodnotit jejich povinnosti z mého pohledu

života dnešní doby. V některých případech může také marihuana být spíše důsledkem „střízlivé“ prokrastinace nežli její příčinou. Někteří lidé totiž mohou záměrně užívat konopí právě proto, aby bylo snazší odložit povinnost, kterou se jim nechce vykonat.

Marihuaně bývá také připisována schopnost vyvolat duševní stavy, které jsou charakteristické pro depresi, proto jsem se na toto téma v rozhovorech také zaměřil. Na základě analýzy dat z provedených rozhovorů se mi užívání konopných drog nejeví jako přímý původce takových stavů. Některým respondentům však marihuana prohlubuje jakékoli psychické rozpoložení, v němž se nacházeli již před užitím drogy. Pokud tedy člověk, na kterého má marihuana takovýto vliv, užije konopí při pokleslé náladě, může následně jevit známky depresivních stavů myslí. Zdá se však, že takto zapříčiněné depresivní stavy nejsou dlouhodobého charakteru a po odeznění akutní intoxikace zmizí. Zaznamenal jsem však spíše zcela opačný účinek konopných drog, a to použití konopí právě k potlačení pocitu marnosti, nedostatečnosti a bezdůvodného sebeobviňování. Zdá se, že intoxikace konopnými drogami, může přinést určitý nadhled nad těžkými životními situacemi a poskytnout tak nový pohled na jejich řešení, který přetrvává i po odeznění intoxikace a může tak mít v tomto smyslu pozitivní efekt na uživatele.

Během práce na tomto textu jsem nabytl dojmu, že pojetí teorie amotivačního syndromu, vyvolaného dlouhodobým užíváním konopných drog, je poněkud zavádějící. Symptomy charakteristické pro amotivační syndrom se zdají být projevem akutní intoxikace konopnými drogami, nikoli dlouhodobým stavem, který přetrvává i po odeznění účinku drogy. Amotivační syndrom nejspíše není nevratným důsledkem dlouhodobého užívání marihuany, jedná se spíše o možné projevy dlouhodobé permanentní intoxikace konopnými drogami, kterou je možno u některých uživatelů zaznamenat. Pokud je tedy člověk permanentně intoxikován, reálně mu hrozí, že se konopí negativně projeví na jeho motivaci k produktivní činnosti a sníží tak kvalitu jeho života. V případě střídavého, leč dlouhodobého užívání konopných drog, považuji riziko rozvinutí amotivačního syndromu za spíše nepotvrzené.

Omezení

Považuji za důležité uvést, že během provádění rozhovorů a hlavně během analýzy, jsem narazil na několik omezení výzkumu, kterých jsem se předem mohl, vzhledem k malým zkušenostem s vlastní realizací výzkumu podobného typu, jen těžko

vyvarovat. Prvním omezením může být charakter výběrového vzorku. Za výběrová kritéria byl zvolen věk a frekvence užívání marihuany alespoň jednou týdně před provedením první vlny rozhovorů. V tomto ohledu všichni respondenti splňovali výběrová kritéria, avšak na žádném z nich nebyly jasně pozorovatelné známky amotivačního syndromu. Rozšířil jsem tedy vzorek dvěma dalšími respondenty, které jsem záměrně vybral tak, aby nebyly studenty vysoké školy. Tím jsem chtěl dovést větší rozmanitosti výběrového vzorku, jelikož většina původních respondentů stále ještě studovala na vysoké škole. Ale ani u těchto respondentů nebyly příznaky amotivačního syndromu jasně pozorovatelné. Otázka, zda by byly symptomy amotivačního syndromu jasně pozorovatelné, pokud by jedním z výběrových kritérií byla např. dlouhodobá nezaměstnanost, zůstává však nezodpovězena.

V některých oblastech jsem také shledal mnou vybraný způsob shromažďování dat, tedy rozhovor s návodem, za poněkud nedostačující. Jednalo se hlavně o část rozhovoru, který se týkal vlivu užívání konopných drog na krátkodobou paměť respondentů. Ten měl původně také být součástí analýzy. Z dat, která jsem touto metodou získal, jsem bohužel nebyl schopen sestavit kvalitní paradigmatický model, z něhož by bylo možné udělat podložené závěry. Postrádal jsem zde hlavně možnost objektivně zjistit vliv užívání marihuany na krátkodobou paměť uživatelů, například pomocí standardizovaných psychologických testů, na základě kterých by bylo možno porovnat výkon krátkodobé paměti respondentů s průměrnými hodnotami celé populace. V částech rozhovorů, kde jsem shromažďoval data o vlivu užívání konopných drog na studijní schopnosti respondentů, by bylo velkým přínosem mít k dispozici podrobné záznamy o průběhu jejich školní docházky a vývoji studijních výsledků- tj. třídní knihy a žákovské knížky, pomocí nichž by bylo možno vést biografický rozhovor.

Vzhledem k vysoké prevalenci užívání konopných drog v České republice považuji další výzkum důsledků užívání tohoto typu drog za velmi přínosný. Jelikož si marihuana získala popularitu hlavně mezi mladými lidmi, považuji za správný krok podrobně a objektivně popsat možná rizika spojená s užíváním těchto drog, a také podrobně popsat strategie, pomocí kterých je možno tato rizika co nejvíce minimalizovat. Vyzývám proto i další výzkumníky, aby této problematice věnovali svou pozornost, neboť pokud nebudeme znát skutečná rizika pravidelného užívání konopí a způsoby jejich zvládnání, mohla by tato rizika přerůst v závažný společenský problém.

Summary

The purpose of this thesis was to contribute to the discussion on amotivational syndrome. In the beginning of this work, I described the origin of the term amotivational syndrome. After that, I described some of the surveys focused on amotivational syndrome or on adverse effects of cannabis use in general where amotivational syndrome was also included. I have to conclude that there is no scientific evidence which clearly supports the theory of amotivational syndrome caused by using hemp drugs. However data collected by some studies support the theory that long-term cannabis use may impair learning skills.

The rest of this thesis is devoted to my own survey focused on the effect of cannabis use on motivation. I searched for these effects by using qualitative techniques and analyzed the data by using the method of grounded theory. I focused on the cannabis effect in five contexts: effect on work performance, effect on school performance, physical exhaustion, the relation of cannabis to depressive state of mind and the relation of cannabis to procrastination. Smoking of marijuana clearly affects work performance, but not only in negative way. Some people are not able to work after consuming a hemp drug, but some claimed cannabis helps them to overcome stressful jobs. Some respondents claimed that cannabis impairs their work performance if they are new to the job but causes no problems if the job becomes routine. Respondents connect this effect with acute intoxication and none of them observed a long term effect. I also concluded cannabis may impair school performance in many ways. Heavy consumption of cannabis may be connected to truancy. Learning may be impaired by worsened memory and it also may impair students performance during the class. These problems may be avoided by reducing the use of cannabis. However there was one respondent who claimed that marijuana helps him to learn new stuff. He also claimed to suffer from inborn lack of concentration and dyslexia. This special effect may be connected to these specifics and should be an object of further research. In the point of body exhaustion all but two respondents matched the feeling of being exhausted to heavy acute intoxication and observed no long term effect. Two of them claimed cannabis use exhausts them in long term manner but there it is needed to mention that they were very heavy users and were intoxicated permanently so it is not clear whether the exhaustion was a long term effect or was caused by acute intoxication. Data collected during this research do not support the theory that cannabis causes depression.

However it may deepen any state of mind that was present before the intoxication. No long term depressive state of mind caused by cannabis was observed by any of the respondents. Use of cannabis seems rather to have a potential in treating depression in long term manner as it was described by one of the respondents. Data of this research also do not support the theory that cannabis causes procrastination. However cannabis seems to deepen procrastination. Some people may use cannabis to avoid twinge of conscience. Some may even feel the procrastination in a positive way. Respondents also claimed that this procrastination effect of cannabis is easy to overcome and has never caused serious problems in their lives.

The theory of amotivational syndrome caused by consumption of hemp drugs as it is described seems to strike some problems. Symptoms characteristic for the amotivational syndrome seem to be those of an acute intoxication not a long term effect caused by consumption of cannabis. Consumption of cannabis in small amounts most likely does not lead to amotivational syndrome.

Použitá literatura

EARLEYWINE, M. *Understanding marijuana : A new look at the scientific evidence.*

1. Oxford New York Auckland Bangkok Buenos Aires Cape Town Chennai Dar es Salaam Delhi Hong Kong Istanbul Karachi Kolkata Kuala Lumpur Madrid Melbourne Mexico City Mumbai Nairobi Sao Paulo Shanghai Singapore Taipei Tokyo Toronto : Oxford University Press, 2002. 326 s.

GABRHELÍK, R. Amotivační syndrom a konopné drogy. *Adiktologie*. 2004, 1, s. 55-63.

GABRHELÍK, R. Amotivační syndrom a popis životního stylu těžkých uživatelů konopných produktů. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

HALL, W; SOLOWIJ, N; LEMON, J. The Health and Psychological Consequences of Cannabis Use. In *The Health and Psychological Consequences of Cannabis Use* [online]. [s.l.] : [s.n.], 1994 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z WWW: <http://www.health.gov.au/internet/main/publishing.nsf/Content/health-pubs-drug-cannab2-ch7.htm>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1. Praha : Portál, 2005. 408 s

HIBELL, Björn, et al. *The 2007 ESPAD report : Substance Use Among Students in 35 European Countries*[online]. Stockholm : Modintryckoffset AB, 2009 [cit. 2011-05-18]. Dostupné z WWW: <http://www.espad.org/documents/Espad/ESPAD_reports/2007/The_2007_ESPAD_Report-FULL_091006.pdf>.

HIBELL, Björn, et al. *The 2003 ESPAD report : Substance Use Among Students in 35 European Countries*[online]. Stockholm : Modintryckoffset AB, 2004 [cit. 2011-05-18]. Dostupné z WWW: <http://www.espad.org/documents/Espad/ESPAD_reports/The_2003_ESPAD_report.pdf>.

HIBELL, Björn, et al. *The 1999 ESPAD report : Substance Use Among Students in 30 European Countries*[online]. Stockholm : Modin Tryck AB, 2000 [cit. 2011-05-18]. Dostupné z WWW: <http://www.espad.org/documents/Espad/ESPAD_reports/The_1999_ESPAD_report.pdf>.

HIBELL, Björn, et al. *The 1995 ESPAD report : Substance Use Among Students in 26 European Countries*[online]. Stockholm : Modin Tryck AB, 1997 [cit. 2011-05-18]. Dostupné z WWW: <http://www.espad.org/documents/Espad/ESPAD_reports/The_1995_ESPAD_report.pdf>.

LINSKEY, Michael T., et al. A longitudinal study of the effects of adolescent cannabis use on high school completion. *Addiction*. 2003, 98, s. 685-692. Dostupný také z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.1360-0443.2003.00356.x/pdf>>.

MCGLOTHLIN, W.H.; WEST, L.J. The Marihuana Problem: An overview. *American Journal of Psychiatry*. 1968, 125, s. 120-134.

MIOVSKÝ, M. *Konopí a konopné drogy*. 1. Praha : Grada Publishing,a.s., 2008. 544+4 s. ISBN 978-80-247-0865-2.

MIRANNE, Alfred C. Marihuana Use and Achievement Orientations of College Students. *Journal of Health and Social Behavior*. 1979, 20, 2, s. 194-199.

PAGE, J.B. *Costa Rican marihuana smokers and the amotivational syndrome hypothesis*. University of Florida, 1976. 324 s. Dizertační práce. University of Florida.

SOLOWIJ, N. *Cannabis and cognitive functioning*. digital paperback 2006. Cambridge, New York, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo : Cambridge University Press, 1998. xv, 290 s.

STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice : Albert, 1999. 196 s.

ZIMMEROVÁ, L; MORGAN, J.P. *Marihuana : Mýty a fakta*. 1. Praha : Volvox Globator, 2003. 242 s.